

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

maharṣi vēdavyāsapraṇītaṃ śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaḥ skandhaḥ ॥

This document has been prepared by
Sunder Kidāmbi
with the blessings of
śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan
His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

viṣayasūcī

1	<i>prathamō'dhyāyaḥ</i>	2
2	<i>dvitīyō'dhyāyaḥ</i>	8
3	<i>tr̥tīyō'dhyāyaḥ</i>	16
4	<i>caturthō'dhyāyaḥ</i>	21
5	<i>pañcamō'dhyāyaḥ</i>	27
6	<i>ṣaṣṭhō'dhyāyaḥ</i>	34
7	<i>saptamō'dhyāyaḥ</i>	39
8	<i>aṣṭamō'dhyāyaḥ</i>	46
9	<i>navamō'dhyāyaḥ</i>	56
10	<i>daśamō'dhyāyaḥ</i>	65
11	<i>ēkādaśō'dhyāyaḥ</i>	74
12	<i>dvādaśō'dhyāyaḥ</i>	78
13	<i>trayōdaśō'dhyāyaḥ</i>	82
14	<i>caturdaśō'dhyāyaḥ</i>	87
15	<i>pañcadaśō'dhyāyaḥ</i>	92

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē prathamō'dhyāyaḥ ॥

rājōvāca

*samaḥ priyaḥ suhrḍbrahman bhūtānāṃ bhagavān svayam |
indrasyārthē kathaṃ daityānavadhīdviṣamō yathā ॥ 1 ॥*

1

*na hyasyārthaḥ suragaṇaiḥ sākṣānniḥśrēyasātmanaḥ |
naivāsurebhyō vidvēṣō nōdvēgaścāguṇasya hi ॥ 2 ॥*

2

*iti naḥ sumahābhāga nārāyaṇaguṇān prati |
saṃśayaḥ sumahāñjātastadbhavāṃśchēttumarhati ॥ 3 ॥*

3

śrīśuka uvāca

*sādhu prṣṭaṃ mahārāja harēscaritamadbhutam |
yad bhāgavatamāhātmyaṃ bhagavadbhaktivardhanam ॥ 4 ॥*

4

*gīyatē paramaṃ puṇyamṛṣibhirnāradādibhiḥ |
natvā kṛṣṇāya munayē kathayiṣyē harēḥ kathām ॥ 5 ॥*

5

*nirguṇō'pi hyajō'vyaktō bhagavān prakṛtēḥ paraḥ |
svamāyāguṇamāviśya bādhyabādhakatāṃ gataḥ ॥ 6 ॥*

6

*sattvaṃ rajastama iti prakṛtērnātmanō guṇāḥ |
na tēṣāṃ yugapadrājan hrāsa ullāsa ēva vā ॥ 7 ॥*

7

jayakālē tu sattvasya dēvarṣīn rajasō'surān tamasō yakṣarakṣāṃsi tatkālānugunō'bhajāt 8	8
jyōtirādirivābhāti saṅghātānna vivicyatē vidantyātmānamātmasthaṃ mathitvā kavayō'ntataḥ 9	9
yadā sisṛkṣuḥ pura ātmanaḥ parō rajaḥ sṛjatyēṣa pṛthak svamāyayā sattvaṃ vicitrāsu riraṃsurīśvaraḥ śayiṣyamāṇastama īrayatyasau 10	10
kālaṃ carantaṃ sṛjatīśa āśrayaṃ pradhānapumbhyāṃ naradēva satyakṛt ya ēṣa rājannapi kāla īśitā sattvaṃ surānīkamivaidhayatyataḥ tatpratyanīkānasurān surapriyō rajastamaskān pramiṇōtyurusravāḥ 11	11
atraivōdāhṛtaḥ pūrvamitihāsaḥ surarṣiṇā prītyā mahākratau rājan pṛcchatē'jātaśatravē 12	12
dṛṣṭvā mahādbhutaṃ rājā rājasūyē mahākratau vāsudēvē bhagavati sāyujyaṃ cēdibhūbhujāḥ 13	13
tatrāsīnaṃ surarṣiṃ rājā pāṇḍusutaḥ kratau papraccha vismitamanā munīnāṃ śṛṇvatāmidam 14	14
yudhiṣṭhira uvāca ahō atyadbhutaṃ hyētaddurlabhaikāntināmapi vāsudēvē parē tattvē prāptiścaidyasya vidviṣaḥ 15	15

<i>ētadvēditumicchāmaḥ sarva ēva vayaṃ munē </i> <i>bhagavannindayā vēnō dvijaistamasi pātitaḥ 16 </i>	16
<i>damaghōṣasutaḥ pāpa ārabhya kalabhāṣaṇāt </i> <i>sampratyaamarṣī gōvindē dantavaktraśca durmatih 17 </i>	17
<i>śapatōrasakṛdviṣṇuṃ yadbrahma paramavyayam </i> <i>śvitrō na jātō jihvāyāṃ nāndhaṃ viviśatustamaḥ 18 </i>	18
<i>kathaṃ tasmin bhagavati duravagrāhadhāmani </i> <i>paśyatāṃ sarvalōkānāṃ layamīyaturañjasā 19 </i>	19
<i>ētaḥ bhrāmyati mē buddhirdīpārciriva vāyunā </i> <i>brūhyētaḍbhadraṭṭamaṃ bhagavāṃstatra kāraṇam 20 </i>	20
<i>śrīśuka uvāca</i> <i>rājñastadvaca ākarṇya nārado bhagavānṛṣiḥ </i> <i>tuṣṭaḥ prāha tamābhāṣya śṛṇvatyāstatsadaḥ kathāḥ 21 </i>	21
<i>nārada uvāca</i> <i>nindanastavasatkāranyakkārārthaṃ kalēvaram </i> <i>pradhānaparayō rājannavivēkēna kalpitam 22 </i>	22
<i>hiṃsā tadabhimānēna daṇḍapāruṣyayōryathā </i> <i>vaiṣamyamiha bhūtānāṃ mamāhamiti pārthiva 23 </i>	23
<i>yannibaddhō'bhimānō'yaṃ tadvadhātprāṇināṃ vadhah </i> <i>tathā na yasya kaivalyāḍabhimānō'khilātmanaḥ </i> <i>parasya damakarturhi hiṃsā kēnāsyā kalpyatē 24 </i>	24

<i>tasmādvairānubandhēna nirvairēṇa bhayēna vā </i> <i>snēhātkāmēna vā yuñjyātkathañcinnēkṣatē prṭhak 25 </i>	25
<i>yathā vairānubandhēna martyastanmayatāmiyāt </i> <i>na tathā bhaktiyōgēna iti mē niścītā matiḥ 26 </i>	26
<i>kīṭaḥ pēśaskṛtā ruddhaḥ kuḍyāyāṃ tamanusmaran </i> <i>saṃrambhabhayayōgēna vindatē tatsarūpatām 27 </i>	27
<i>ēvaṃ kṛṣṇē bhagavati māyāmanuja īśvarē </i> <i>vairēṇa pūtapāpmānastamāpuranucintayā 28 </i>	28
<i>kāmād dvēṣādbhayātsnēhādyathā bhaktyēśvarē manaḥ </i> <i>āvēśya tadaghaṃ hitvā bahavastadgatiṃ gatāḥ 29 </i>	29
<i>gōpyaḥ kāmādbhayātkāmsō dvēṣāccaidyādayō nṛpāḥ </i> <i>sambandhādvṛṣṇayaḥ snēhādyūyaṃ bhaktyā vayaṃ vibhō 30 </i>	30
<i>katamō'pi na vēnaḥ syātpañcānāṃ puruṣaṃ prati </i> <i>tasmāt kēnāpyupāyēna manaḥ kṛṣṇē nivēśayēt 31 </i>	31
<i>mātrṣvasēyō vaścaidyō dantavaktraśca pāṇḍava </i> <i>pārṣadapravarau viṣṇōrvipraśāpātpadāccyutau 32 </i>	32
<i>yudhiṣṭhira uvāca</i> <i>kīdrśaḥ kasya vā śāpō haridāsābhimarśanaḥ </i> <i>aśraddhēya ivābhāti harērēkāntināṃ bhavaḥ 33 </i>	33
<i>dēhēndriyāsuhīnānāṃ vaikuṇṭhapuravāsinām </i> <i>dēhasambandhasambaddhamētadākhyātumarhasi 34 </i>	34

nārada uvāca

ēkadā brahmaṇaḥ putrā viṣṇōrlōkaṃ yadṛcchayā |
sanandanādayō jagmuścarantō bhuvanatrāyam || 35 || 35

pañcaśaḍḍhāyanārbhābhāḥ pūrvēṣāmapī pūrvajāḥ |
digvāsasaḥ śīsūn matvā dvāḥsthau tān pratyāṣēdhatām || 36 || 36

aśapan kupitā ēvaṃ yuvāṃ vāsaṃ na cārhatāḥ |
rajastamōbhyāṃ rahitē pādamūlē madhudviṣaḥ |
pāpiṣṭhāmāsurīm yōniṃ bālīsau yātamāśvataḥ || 37 || 37

ēvaṃ śaptau svabhavanāt patantau taiḥ kṛpālubhiḥ |
prōktau punarjanmabhirvāṃ tribhirlōkāya kalpatām || 38 || 38

jajñātē tau ditēḥ putrau daityadānavavanditau |
hiraṇyakaśīpurjyēṣṭhō hiraṇyākṣō'nujastataḥ || 39 || 39

hatō hiraṇyakaśīpurhariṇā siṃharūpiṇā |
hiraṇyākṣō dharōddhārē bibhratā saukaram vapuḥ || 40 || 40

hiraṇyakaśīpuḥ putraṃ prahlādaṃ kēśavapriyam |
jighāṃsurakarōnnānā yātanā mṛtyuhētavē || 41 || 41

sarvabhūtātmabhūtaṃ taṃ praśāntaṃ samadarśanam |
bhagavattējasā sprṣṭaṃ nāśaknōddhantumudyamaiḥ || 42 || 42

tatastau rākṣasau jātau kēśinyāṃ viśravaḥsutau |
rāvaṇaḥ kumbhakarṇaśca sarvalōkōpatāpanau || 43 || 43

tatrāpi rāghavō bhūtvā nyahanacchāpamuktayē |
rāmavīryaṃ śrōṣyasi tvaṃ mārkaṇḍēyamukhāt prabhō || 44 || 44

tāvēva kṣatriyau jātau mātṛṣvasrātmajau tava |
adhunā śāpanirmuktau kṛṣṇacakrahatāṃhasau || 45 || 45

vairānubandhatīvrēṇa dhyānēnācyutasātmatām |
nītau punarharēḥ pārśvaṃ jagmaturviṣṇupārṣadau || 46 || 46

yudhiṣṭhira uvāca
vidvēṣō dayitē putrē kathamāsīnmahātmani |
brūhi mē bhagavan yēna prahlādasyācyutātmatā || 47 || 47

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē prahlādacaritōpakramē prathamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē dvitīyō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

bhrātaryēvaṃ vinihatē hariṇā krōḍamūrtinā |

hiranyakaśipū rājan paryatapyadruṣā śucā || 1 ||

48

āha cēdaṃ ruṣā ghūrṇaḥ sandaṣṭadaśanacchadaḥ |

kōpōjjvaladbhyaṃ cakṣurbhyaṃ nirīkṣan dhūmramambaram || 2 ||

49

karāladaṃṣṭrōgradrṣṭyā duṣprēkṣyabhrukuṭīmukhaḥ |

śūlamudyamya sadasi dānavānidamabravīt || 3 ||

50

bhō bhō dānavadaitēyā dvimūrdhaṃstryakṣa śambara |

śatabāhō hayagrīva namucē pāka ilvala || 4 ||

51

vipracittē mama vacaḥ pulōman śakunādayaḥ |

śṛṇutānantaraṃ sarvē kriyatāmāśu mā ciram || 5 ||

52

sapatnairghātitaḥ kṣudrairbhrātā mē dayitaḥ suhṛt |

pārṣṇigrāhēṇa hariṇā samēnāpyupadhāvanaiḥ || 6 ||

53

tasya tyaktasvabhāvasya ghrṇērmāyāvanaukasaḥ |

bhajantaṃ bhajamānasya bālasyēvāsthirātmanaḥ || 7 ||

54

macchūlabhinnaḡrīvasya bhūriṇā rudhirēṇa vai rudhirapriyaṃ tarpayīṣyē bhrātaraṃ mē gatavyathaḥ 8	55
tasmin kūṭē'hitē naṣṭē kṛttamūlē vanaspatau viṭapā iva śuṣyanti viṣṇuprāṇā divaukaṣaḥ 9	56
tāvadyāta bhuvam yūyam viprakṣatrasamēdhitām sūdayadhvam tapōyajñasvādhyāyavratadāninaḥ 10	57
viṣṇurdvijakriyāmūlō yajñō dharmamayāḥ pumān dēvarṣipitr̥bhūtānāṃ dharmasya ca parāyaṇam 11	58
yatra yatra dvijā gāvō vēdā varṇāśramāḥ kriyāḥ taṃ taṃ janapadaṃ yāta sandīpayata vṛścata 12	59
iti tē bhartṛnirdēśamādāya śīrasā'dṛtāḥ tathā prajānāṃ kadanam vidadhuḥ kadanapriyāḥ 13	60
puragrāmavrajōdyānakṣētrārāmāśramākarān khēṭakharvaṭaḡhōṣāṃśca dadahuḥ pattanāni ca 14	61
kēcitkhanitrairbibhiduḥ sētuḡrākāragōpurān ājīvyāṃścicchidurvṛkṣān kēcitparaśupāṇayaḥ prādahañ śaraṇānyēkē prajānāṃ jvalitōlmukaiḥ 15	62
ēvaṃ viprakṛtē lōkē daityēndrānucarairmuhuh divam dēvāḥ parityajya bhuvi cēruralakṣitāḥ 16	63
hiranyakaśīpurbhrātuḥ samparētasya duḥkhitāḥ kṛtvā kaṭōdakādīni bhrātṛputrānasāntvayat 17	64

śakuniṃ śambaram dhr̥ṣṭam bhūtasantāpanam vṛkam kālanābham mahānābham hariśmaśrumathōtkacam 18	65
tanmātaram ruṣābhānum ditiṃ ca jananiṃ girā ślakṣṇayā dēśakālajña idamāha janēśvara 19	66
hiranyakaśīpuruvāca ambāmba hē vadhūḥ putrā vīram mārḥatha śōcitum ripōrabhimukhē ślāghyaḥ sūrāṇām vadha īpsitaḥ 20	67
bhūtānāmiha saṃvāsaḥ prapāyāmiva suvratē daivēnaikatra nītānāmunnītānām svakarmabhiḥ 21	68
nitya ātmāvyayaḥ śuddhaḥ sarvagaḥ sarvavitparaḥ dhattē'sāvātmanō liṅgam māyayā viśṛjan guṇān 22	69
yathāmbhasā pracalatā taravō'pi calā iva cakṣuṣā bhrāmyamāṇēna dṛśyatē calatīva bhūḥ 23	70
ēvaṃ guṇairbhrāmyamāṇē manasyavikalaḥ pumān yāti tatsāmyatām bhadre hyaliṅgō liṅgavāniva 24	71
ēṣa ātmaviparyāsō hyaliṅgē liṅgabhāvanā ēṣa priyāpriyairyōgō viyōgaḥ karmasaṃsṛtiḥ 25	72
sambhavaśca vināśaśca śōkaśca vividhaḥ smṛtaḥ avivēkaśca cintā ca vivēkāsmṛtirēva ca 26	73
atrāpyudāharantīmamitihāsam purātanam yamasya prētabandhūnām saṃvādam taṃ nibōdhata 27	74

uśīnarēṣvabhūdrājā suyajña iti viśrutaḥ sapatnairnihatō yuddhē jñātayastamupāsata 28	75
viśīrṇaratnakavacaṃ vibhraṣṭābharaṇasrajaṃ śaranirbhinnahṛdayaṃ śayānamasṛgāvilam 29	76
prakīrṇakēśaṃ dhvastākṣaṃ rabhasā daṣṭadacchadam rajaḥkuṇṭhamukhāmbhōjaṃ chinnāyudhabhujam mṛdhē 30	77
uśīnarēndraṃ vidhinā tathā kṛtaṃ patiṃ mahiṣyaḥ prasamīkṣya duḥkhitāḥ hatāḥ sma nāthēti karairurō bhṛśaṃ ghnantyō muhustatpadayōrupāpatan 31	78
rudatya uccairdayitāṅghripañkajaṃ siñcantya asraiḥ kucakuṅkumāruṇaiḥ visrastakēśābharaṇāḥ śucaṃ nṛṇāṃ sṛjantya ākrandanayā vilēpirē 32	79
ahō vidhātrākaruṇēna naḥ prabhō bhavān praṇītō dṛgagōcarāṃ daśām uśīnarāṇāmasi vṛttidaḥ purā kṛtō'dhunā yēna śucāṃ vivardhanaḥ 33	80
tvayā kṛtajñēna vayaṃ mahīpatē kathaṃ vinā syāma suhṛttamēna tē tatrānuyānaṃ tava vīra pādayōḥ śuśrūṣatīnāṃ diśa yatra yāsyasi 34	81

ēvaṃ vilapatīnāṃ vai parigrhya mṛtaṃ patim |
anicchatīnāṃ nirhāramarkō'staṃ sannyavartata || 35 || 82

tatra ha prētabandhūnāmāśrutya paridēvitam |
āha tān bālakō bhūtvā yamaḥ svayamupāgataḥ || 36 || 83

yama uvāca
ahō amīśāṃ vayasādhikānāṃ
vipāśyatāṃ lōkavidhiṃ vimōhaḥ |
yatrāgatastatra gataṃ manuṣyaṃ
svayaṃ sadharmā api śōcantyapārtham || 37 || 84

ahō vayaṃ dhanyatamā yadatra
tyaktāḥ pitṛbhyāṃ na vicintayāmaḥ |
abhakṣyamāṇā abalā vṛkāḍibhiḥ
sa rakṣitā rakṣati yō hi garbhē || 38 || 85

ya icchayēśaḥ sṛjatīdamavyayō
ya ēva rakṣatyavalumpatē ca yaḥ |
tasyābalāḥ krīḍanamāhurīśitu -
ścarācaram nigrhasaṅgrahē prabhuḥ || 39 || 86

pathi cyutaṃ tiṣṭhati diṣṭarakṣitaṃ
gṛhē sthitaṃ tadvihataṃ vinaśyati |
jīvatyanāthō'pi tadīkṣitō vanē
gṛhē'pi guptō'sya hatō na jīvati || 40 || 87

bhūtāni taistairnijayōnikarmabhi -
rbhavanti kālē na bhavanti sarvaśaḥ |

na tatra hātmā prakṛtāvapi sthita -

stasyā guṇairanyatamō nibadhyatē || 41 ||

88

idaṃ śarīraṃ puruṣasya mōhajaṃ

yathā pṛthagbhautikamīyatē gr̥ham |

yathaudakaiḥ pārthivataijasairjanaḥ

kālēna jātō vikṛtō vinaśyati || 42 ||

89

yathānalō dāruṣu bhinna īyatē

yathānilō dēhagataḥ pṛthak sthitaḥ |

yathā nabhaḥ sarvagataṃ na sajjatē

tathā pumān sarvaguṇāśrayaḥ paraḥ || 43 ||

90

suyajñō nanvayaṃ śētē mūḍhā yamanuśōcatha |

yaḥ śrōtā yō'nuvaktēha sa na dṛśyēta karhicit || 44 ||

91

na śrōtā nānuvaktāyaṃ mukhyō'pyatra mahānasuḥ |

yastvihēndriyavānātmā sa cānyaḥ prāṇadēhayōḥ || 45 ||

92

bhūtēndriyamanōliṅgān dēhānuccāvacān vibhuḥ |

bhajatyutsṛjati hyanyastaccāpi svēna tējasā || 46 ||

93

yāvalliṅgānvitō hyātmā tāvatkarma nibandhanam |

tatō viparyayaḥ klēśō māyāyōgō'nuvartatē || 47 ||

94

vitathābhinivēśō'yaṃ yadguṇēṣvarthadṛgvacaḥ |

yathā manōrathaḥ svapnaḥ sarvamaṇḍriyakam mṛṣā || 48 ||

95

atha nityamanityaṃ vā nēha śōcanti tadvidaḥ |

nānyathā śakyatē kartuṃ svabhāvaḥ śōcatāmiti || 49 ||

96

lubdhakō vipinē kaścitpakṣiṇāṃ nirmītō'ntakaḥ vitatya jālaṃ vidadhē tatra tatra pralōbhayan 50	97
kuliṅgamithunaṃ tatra vicaratsamadṛśyata tayōḥ kuliṅgī sahasā lubdhakēna pralōbhitā 51	98
sāsajjata śicastantyāṃ mahiṣī kālayantritā kuliṅgastāṃ tathā'pannāṃ nirīkṣya bhṛśaduḥkhitaḥ snēhādakalpaḥ kṛpaṇaḥ kṛpaṇāṃ paryadēvayat 52	99
ahō akaruṇō dēvaḥ striyā'karuṇayā vibhuḥ kṛpaṇaṃ mānuśōcantyā dīnaya kim kariṣyati 53	100
kāmaṃ nayatu mām dēvaḥ kimardhēnātmanō hi mē dīnēna jīvatā duḥkhamanēna vidhurāyuṣā 54	101
kathaṃ tvajātapakṣāṃstān mātṛhīnān bibharmyaham mandabhāgyāḥ pratīkṣantē nīdē mē mātaraṃ prajāḥ 55	102
ēvaṃ kuliṅgaṃ vilapantamārāt priyāviyōgāturamaśrukaṇṭham sa ēva taṃ śākunikaḥ śarēṇa viviyādha kālaprahitō vilīnaḥ 56	103
ēvaṃ yūyamapaśyantya ātmāpāyamabuddhayaḥ nainaṃ prāpsyatha śōcantyāḥ patiṃ varṣaśatairapi 57	104
hiranyaśāṣipuruvāca bāla ēvaṃ pravadatai sarvē vismitacētaṣaḥ jñātayō mēnirē sarvamanityamayathōtthitam 58	105

yama ētadupākhyāya tatraivāntaradhīyata |

jñātayō'pi suyajñasya cakruryatsāmparāyikam || 59 ||

106

tataḥ śōcata mā yūyaṃ paraṃ cātmānamēva ca |

ka ātmā kaḥ parō vātra svīyaḥ pārakya ēva vā |

svaparābhīnivēśēna vinājñānēna dēhinām || 60 ||

107

śrīnārada uvāca

iti daityapatērvākyaṃ ditirākarṇya sasnuṣā |

putraśōkaṃ kṣaṇāttyaktvā tattvē cittamadhārayat || 61 ||

108

*|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē ditiśōkāpanayanaṃ nāma dvitīyō'dhyāyaḥ ||*

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē tṛtīyō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

hiraṇyakaśīpū rājannajēyamajarāmaram |

ātmānamapratidvandvamēkarājaṃ vyadhitsata || 1 ||

109

sa tēpē mandaradrōṇyāṃ tapaḥ paramadāruṇam |

ūrdhvaabāhurnabhōdrṣṭiḥ pādāṅguṣṭhāśritāvaniḥ || 2 ||

110

jaṭādīdhitibhī rējē saṃvartārka ivāṃśubhiḥ |

tasmiṃstapastapyamānē dēvāḥ sthānāni bhējirē || 3 ||

111

tasya mūrdhnaḥ samudbhūtaḥ sadhūmō'gnistapōmayah |

tīryagūrdhvamadhō lōkānatapadviṣvagīritaḥ || 4 ||

112

cukṣubhurnadyudanvantaḥ sadvīpādriścacāla bhūḥ |

nipētuḥ sagrahāstārā jajvaluśca diśō daśa || 5 ||

113

tēna taptā divaṃ tyaktvā brahmalōkaṃ yayuḥ surāḥ |

dhātrē vijñāpayāmāsurdēvadēva jagatpatē || 6 ||

114

daityēndratapasā taptā divi sthātuṃ na śaknumaḥ |

tasya cōpaśamaṃ bhūman vidhēhi yadi manyasē |

lōkā na yāvannaṅkṣyanti balihārāstavābhibhūḥ || 7 ||

115

<i>tasyāyaṃ kila saṅkalpāscaratō duścaraṃ tapaḥ </i>	
<i>śrūyatāṃ kiṃ na viditastavāthāpi nivēditaḥ 8 </i>	116
<i>sṛṣṭvā carācaramidaṃ tapōyōgasamādhinā </i>	
<i>adhyāstē sarvadhiṣṇyēbhyaḥ paramēṣṭhī nijāsanam 9 </i>	117
<i>tadahaṃ vardhamānēna tapōyōgasamādhinā </i>	
<i>kālātmanōśca nityatvātsādhayaṣyē tathā'tmanaḥ 10 </i>	118
<i>anyathēdaṃ vidhāsyē'hamayathāpūrvamōjasā </i>	
<i>kimanyaiḥ kālanirdhūtaiḥ kalpāntē vaiṣṇavādibhiḥ 11 </i>	119
<i>iti śuśrūma nirbandhaṃ tapaḥ paramamāsthitaḥ </i>	
<i>vidhatsvānantaraṃ yuktaṃ svayaṃ tribhuvanēśvara 12 </i>	120
<i>tavāsanam dvijagavāṃ pāramēṣṭhyaṃ jagatpatē </i>	
<i>bhavāya śrēyasē bhūtyai kṣēmāya vijayāya ca 13 </i>	121
<i>iti vijñāpitō dēvairbhagavānātmabhūrnṛpa </i>	
<i>parītō bhṛgudakṣādyairyaṃ daityēśvarāśramam 14 </i>	122
<i>na dadarśa praticchannaṃ valmīkatṛṇakīcakaiḥ </i>	
<i>pipīlikābhirācīrṇamēdastvaṇmāṃsaśōṇitam 15 </i>	123
<i>tapantaṃ tapasā lōkān yathābhrāpihitaṃ ravim </i>	
<i>vilakṣya vismitaḥ prāha prahasan haṃsavāhanaḥ 16 </i>	124
<i>brahmōvāca</i>	
<i>uttiṣṭhōttiṣṭha bhadraṃ tē tapaḥsiddhō'si kāśyapa </i>	
<i>varadō'hamanuprāptō vriyatāmīpsitō varaḥ 17 </i>	125

<i>adrākṣamahamētattē hṛtsāraṃ mahadadbhutam </i>	
<i>daṃśabhakṣitadēhasya prāṇā hyasthiṣu śēratē 18 </i>	126
<i>naitatpūrvarṣayaścakrurna kariṣyanti cāparē </i>	
<i>niramburdhārayētpṛāṇān kō vai divyasamāḥ śatam 19 </i>	127
<i>vyavasāyēna tē'nēna duṣkarēṇa manasvinām </i>	
<i>tapōniṣṭhēna bhavatā jitō'haṃ ditinandana 20 </i>	128
<i>tatasta āśiṣaḥ sarvā dadāmyasurapuṅgava </i>	
<i>martyasya tē amartyasya darśanaṃ nāphalaṃ mama 21 </i>	129
<i>nārada uvāca</i>	
<i>ityuktvā'dibhavō dēvō bhakṣitāṅgaṃ pipīlikaiḥ </i>	
<i>kamaṇḍalujalēnaukṣaddivyēnāmōgharādhasā 22 </i>	130
<i>sa tatkācakavalmīkāt saha ōjōbalānvitaḥ </i>	
<i>sarvāvayavasampannō vajrasaṃhananō yuvā </i>	
<i>utthitastaptahēmābhō vibhāvasurivaidhasaḥ 23 </i>	131
<i>sa nirīkṣyāmbare dēvaṃ haṃsavāhamavasthitam </i>	
<i>nanāma śīrasā bhūmau taddarśanamahōtsavaḥ 24 </i>	132
<i>utthāya prāñjaliḥ prahva īkṣamāṇō dṛśā vibhum </i>	
<i>harṣāśrupulakōdbhēdō girā gadgadayāgrṇāt 25 </i>	133
<i>hiranyaśāśipuruvāca</i>	
<i>kalpāntē kālasṛṣṭēna yō'ndhēna tamasā'vṛtam </i>	
<i>abhivyanagjagadidaṃ svayañjyōtiḥ svarōciṣā 26 </i>	134

ātmanā trivṛtā cēdaṃ sṛjatyavati lumpati |
 rajaḥsattvatamōdhāmnē parāya mahatē namaḥ || 27 || 135

nama ādyāya bījāya jñānavijñānamūrtayē |
 prāṇēndriyamanōbuddhivikārairvyaktimīyuṣē || 28 || 136

tvamīśiṣē jagatastasthuṣāśca
 prāṇēna mukhyēna patiḥ prajānām |
 cittasya cittērmana -indriyāṇām
 patirmahān bhūtaguṇāśayēśaḥ || 29 || 137

tvam saptatantūn vitanōṣi tanvā
 trayyā cāturhōtrakavidyayā ca |
 tvamēka ātmā'tmavatāmanādi -
 ranantapāraḥ kavirantarātmā || 30 || 138

tvamēva kālō'nimiṣō janānā -
 māyurlavādyāvayavaiḥ kṣiṇōṣi |
 kūṭastha ātmā paramēṣṭhyajō mahāṃ -
 stvam jīvalōkasya ca jīva ātmā || 31 || 139

tvattaḥ paraṃ nāparamapyanēja -
 dējacca kiñcid vyatiriktamasti |
 vidyāḥ kalāstē tanavaśca sarvā
 hiraṇyagarbhō'si bṛhattṛipṛṣṭhaḥ || 32 || 140

vyaktaṃ vibhō sthūlamidaṃ śarīraṃ
 yēnēndriyaprāṇamanōguṇāmstvam |
 bhuṅkṣē sthitō dhāmani pāramēṣṭhyē
 avyakta ātmā puruṣaḥ purāṇaḥ || 33 || 141

anantāvyaktarūpēṇa yēnēdamakhilam tatam |
cidacicchaktiyuktāya tasmai bhagavatē namaḥ || 34 || 142

yadi dāsyasyabhimatān varān mē varadōttama |
bhūtēbhyastvadvisṛṣṭēbhyō mṛtyurmā bhūnmama prabhō || 35 || 143

nāntarbahirdivā naktamanyasmādapi cāyudhaiḥ |
na bhūmau nāmbare mṛtyurna narairna mṛgairapi || 36 || 144

vyasubhirvāsumadbhīrvā surāsuramahōragaiḥ |
apratidvandvatām yuddhē aikapatyam ca dēhinām || 37 || 145

sarvēśam lōkapālānām mahimānam yathā'tmanaḥ |
tapōyōgaprabhāvāṇām yanna riṣyati karhicit || 38 || 146

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyām saṃhitāyām
saptamaskandhē hiranyakaśīpōrvarayācanaṃ nāma tṛtīyō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē caturthō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

ēvaṃ vṛtaḥ śatadhṛtirhiranyaśipōratha |

prādāttattapasā prītō varāṃstasya sudurlabhān || 1 ||

147

brahmōvāca

tātēmē durlabhāḥ puṃsāṃ yān vṛṇīṣē varān mama |

tathāpi vitarāmyaṅga varān yadapi durlabhān || 2 ||

148

tatō jagāma bhagavānamōghānugrahō vibhuḥ |

pūjitō'suravaryēṇa stūyamānaḥ prajāśvaraiḥ || 3 ||

149

ēvaṃ labdhavarō daityō bibhraddhēmamayaṃ vapuḥ |

bhagavatyakarōd dvēṣaṃ bhrāturvadhamanusmaran || 4 ||

150

sa vijitya diśaḥ sarvā lōkāṃśca trīn mahāsurāḥ |

dēvāsuramanuṣyēndrān gandharvagaruḍōragān || 5 ||

151

siddhacāraṇavidyādhṛānṛṣīn pitṛpatīn manūn |

yakṣarakṣaḥpiśācēsān prētabhūtapatīnatha || 6 ||

152

sarvasattvapatīñjitvā vaśamānīya viśvajit |

jahāra lōkapālānāṃ sthānāni saha tējasā || 7 ||

153

dēvōdyānaśriyā juṣṭamadhyāstē sma triviṣṭapam |
mahēndrabhavanam sākṣānnirmitam viśvakarmaṇā |
trailōkyalakṣmyāyatanamadhyuvāsākhilarddhimat || 8 || 154

yatra vidrumasōpānā mahāmāarakatā bhuvah |
yatra sphāṭikakuḍyāni vaidūryastambhapaṅktayaḥ || 9 || 155

yatra citravitānāni padmarāgāsanāni ca |
payahphēnanibhāḥ śayyā muktādāmaparicchadāḥ || 10 || 156

kūjadbhirnūpurairdēvyah śabdayantya itastataḥ |
ratnasthalīṣu paśyanti sudatīḥ sundaram mukham || 11 || 157

tasmin mahēndrabhavanē mahābalō
mahāmanā nirjītalōka ēkarāṭ |
rēmē'bhivandyānghriyugaḥ surādibhiḥ
pratāpitairūrjitacaṇḍaśāsanaḥ || 12 || 158

tamaṅga mattam madhunōrugandhinā
vivṛttatāmrākṣamaśēṣadhiṣṇyapāḥ |
upāsatōpāyanapāṇibhirvinā
tribhistapōyōgabalaujasām padam || 13 || 159

jagurmahēndrāsanamōjasā sthitam
viśvāvasustumbururasmadādayaḥ |
gandharvasiddhā ṛṣayō'stuvan muhu -
rvidyādharā apsarasaśca pāṇḍava || 14 || 160

sa ēva varṇāśramibhiḥ kratubhirbhūridakṣiṇaiḥ |
ijyamānō havirbhāgānagrahīt svēna tējasā || 15 || 161

<i>akṛṣṭapacyā tasyāsīt saptadvīpavatī mahī </i>	
<i>tathā kāmādughā dyaustu nānāścaryapadaṃ nabhaḥ 16 </i>	162
<i>ratnākarāśca ratnaughāṃstatpatnyaścōhurūrmibhiḥ </i>	
<i>kṣārasīdhughṛtakṣaudradadhikṣīrāmṛtōdakāḥ 17 </i>	163
<i>śailā drōṇībhirākrīḍaṃ sarvartuṣu guṇān drumāḥ </i>	
<i>dadhāra lōkapālānāmēka ēva pṛthagguṇān 18 </i>	164
<i>sa itthaṃ nirjita kakubēkarāḍ viṣayān priyān </i>	
<i>yathōpajōṣaṃ bhuñjānō nātrpyadajitēndriyaḥ 19 </i>	165
<i>ēvamaīśvaryamattasya dr̥ptasyōcchāstravartinaḥ </i>	
<i>kālō mahān vyatīyāya brahmaśāpamupēyuṣaḥ 20 </i>	166
<i>tasyōgradāṇḍasaṃvignāḥ sarvē lōkāḥ sapālakāḥ </i>	
<i>anyatrālabdhaśaraṇāḥ śaraṇaṃ yayuracyutam 21 </i>	167
<i>tasyai namō'stu kāṣṭhāyai yatrātmā harirīśvaraḥ </i>	
<i>yadgatvā na nivartantē śāntāḥ sannyāsinō'malāḥ 22 </i>	168
<i>iti tē saṃyatātmānaḥ samāhitadhiyō'malāḥ </i>	
<i>upatasthurhṛṣīkēśaṃ vinidrā vāyubhōjanāḥ 23 </i>	169
<i>tēṣāmāvirabhūdvāṇī arūpā mēghaniḥsvanā </i>	
<i>sannādayantī kakubhaḥ sādḥūnāmabhayaṅkarī 24 </i>	170
<i>mā bhaiṣṭa vibudhaśrēṣṭhāḥ sarvēṣāṃ bhadramastu vaḥ </i>	
<i>maddarśanaṃ hi bhūtānāṃ sarvaśrēyōpapattayē 25 </i>	171
<i>jñātamētasya daurātmyaṃ daitēyāpasadasya ca </i>	
<i>tasya śāntiṃ kariṣyāmi kālaṃ tāvatpratīkṣata 26 </i>	172

yadā dēvēṣu vēdēṣu gōṣu viprēṣu sādhuṣu dharmē mayi ca vidvēṣaḥ sa vā āśu vinaśyati 27	173
nirvairāya praśāntāya svasutāya mahātmanē prahlādāya yadā druhyēddhaniṣyē'pi varōrjitam 28	174
nārada uvāca ityuktā lōkaguruṇā taṃ praṇamya divaukaṣaḥ nyavartanta gatōdvēgā mēnirē cāsuram hatam 29	175
tasya daityapatēḥ putrāscatvāraḥ paramādbhutāḥ prahlādō'bhūnmahāṃstēṣāṃ guṇairmahadupāsakaḥ 30	176
brahmaṇyaḥ śīlasampannaḥ satyasandhō jitēndriyaḥ ātmavatsarvabhūtānāmēkaḥ priyasuhr̥ttamaḥ 31	177
dāsavatsannatāryāṅghriḥ pitṛvaddīnavatsalaḥ bhrātr̥vatsadr̥ṣē snigdhō guruṣvīśvarabhāvanaḥ vidyārtharūpajanmāḍhyō mānastambhavivarjitaḥ 32	178
nōdvignacittō vyasanēṣu niḥspṛhaḥ śrutēṣu dr̥ṣṭēṣu guṇēṣvavastudṛk dāntēndriyaprāṇaśarīradhīḥ sadā praśāntakāmō rahitāsurō'suraḥ 33	179
yasmin mahadguṇā rājan gr̥hyantē kavibhirmuhuh na tē'dhunāpidhīyantē yathā bhagavatiśvarē 34	180
yaṃ sādhuḡāthāsadasī ripavō'pi surā nṛpa pratimānaṃ prakurvanti kimutānyē bhavādr̥śāḥ 35	181

<i>guṇairalamasaṅkhyēyairmāhātmyaṃ tasya sūcyatē </i> <i>vāsudēvē bhagavati yasya naisargikī ratiḥ 36 </i>	182
<i>nyastakrīḍanakō bālō jaḍavattanmanastayā </i> <i>kr̥ṣṇagrahagṛhītātmā na vēda jagadīdṛśam 37 </i>	183
<i>āsīnaḥ paryaṭannaśnan śayānaḥ prapiban bruvaṇ </i> <i>nānusandhatta ētāni gōvindaparirambhitaḥ 38 </i>	184
<i>kvacidrudati vaikuṇṭhacintāśabalacētaṇaḥ </i> <i>kvaciddhasati taccintāhlāda udgāyati kvacit 39 </i>	185
<i>nadati kvacidutkaṇṭhō vilajjō nṛtyati kvacit </i> <i>kvacittadbhāvanāyuktastanmayō'nucakāra ha 40 </i>	186
<i>kvacidutpulakastūṣṇīmāstē saṃsparśanirvṛtaḥ </i> <i>aspandapraṇayānandasalilāmīlitēkṣaṇaḥ 41 </i>	187
<i>sa uttamaślōkapadāravindayō -</i> <i>rniṣēvayākiñcanasaṅgalabdhayā </i> <i>tanvaṇ parāṃ nirvṛtimātmanō muhu -</i> <i>rduḥsaṅgadīnānyamanaḥśamaṃ vyadhāt 42 </i>	188
<i>tasmin mahābhāgavatē mahābhāgē mahātmani </i> <i>hiranyaśipū rājannakarōdaghamātmajē 43 </i>	189
<i>yudhiṣṭhira uvāca</i> <i>dēvarṣa ētadicchāmō vēdituṃ tava suvrata </i> <i>yadātmajāya śuddhāya pitādāt sādhave hyagham 44 </i>	190

putrān vipratikūlān svān pitarah putravatsalāḥ |
upālabhantē śikṣārthaṃ naivāghamaparō yathā || 45 ||

191

kimutānuvaśān sādhumstādṛśān gurudēvatān |
ētat kautūhalaṃ brahmannasmākaṃ vidhama prabhō |
pituḥ putrāya yad dvēṣō maraṇāya prayōjitaḥ || 46 ||

192

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē prahlādacaritē caturthō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē pañcamō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

*paurōhityāya bhagavān vṛtaḥ kāvyah kilāsuraiḥ |
ṣaṇḍāmarkau sutau tasya daityarājagṛhāntikē ॥ 1 ॥* 193

*tau rājñā prāpitaṃ bālaṃ prahlādaṃ nayakōvidam |
pāṭhayāmāsatuh pāṭhyānanyāṃścāsurabālakān ॥ 2 ॥* 194

*yattatra guruṇā prōktaṃ śuśruvē'nupapāṭha ca |
na sādhu manasā mēnē svaparāsadgrahāśrayam ॥ 3 ॥* 195

*ēkadāsurarāṭ putramaṅkamārōpya pāṇḍava |
papraccha kathyatāṃ vatsa manyatē sādhu yadbhavān ॥ 4 ॥* 196

prahlāda uvāca

*tatsādhu manyē'suravarya dēhināṃ
sadā samudvignadhiyāmasadgrahāt |
hitvā'tmapātaṃ gṛhamandhakūpaṃ
vanaṃ gatō yaddharimāśrayēta ॥ 5 ॥* 197

nārada uvāca

*śrutvā putragirō daityah parapakṣasamāhitāḥ |
jahāsa buddhirbālānāṃ bhidyatē parabuddhibhiḥ ॥ 6 ॥* 198

samyagvidhāryatām bālō gurugēhē dvijātibhiḥ viṣṇupakṣaiḥ praticchannairna bhidyētāsyā dhīryathā 7	199
gr̥hamānītamāhūya prahlādaṃ daityayājakāḥ praśasya ślakṣṇayā vācā samapṛcchanta sāmabhiḥ 8	200
vatsa prahlāda bhadraṃ tē satyaṃ kathaya mā mṛṣā bālānati kutastubhyamēṣa buddhiviparyayaḥ 9	201
buddhibhēdaḥ parakṛta utāhō tē svatō'bhavat bhaṇyatām śrōtukāmānām gurūṇām kulanandana 10	202
prahlāda uvāca svaḥ paraścētyasadgrāhaḥ puṃsām yanmāyayā kṛtaḥ vimōhitadhiyām dṛṣṭastasmai bhagavatē namaḥ 11	203
sa yadānuvrataḥ puṃsām paśubuddhirvibhidyatē anya ēṣa tathānyō'hamiti bhēdagatāsatī 12	204
sa ēṣa ātmā svaparētyabuddhibhi - rduratyayānukramaṇō nirūpyatē muhyanti yadvartmani vēdavādinō brahmādayō hyēṣa bhinatti mē matim 13	205
yathā bhrāmyatyayō brahman svayamākarṣasannidhau tathā mē bhidyatē cētaścakrapāṇēryadṛcchayā 14	206
nārada uvāca ētāvadbrāhmaṇāyōktvā virarāma mahāmatih taṃ nirbhartsyātha kupitaḥ sa dīnō rājasēvakaḥ 15	207

ānīyatāmarē vētramasmākamayaśaskaraḥ kulāṅgārasya durbuddhēścaturthō'syōditō damaḥ 16	208
daitēyacandanavanē jātō'yaṁ kaṇṭakadrumaḥ yanmūlōnmūlaparaśōrviṣṇōrnālāyitō'rbhakaḥ 17	209
iti taṁ vividhōpāyairbhīṣayaṁstarjanādibhiḥ prahlādaṁ grāhayāmāsa trivargasyōpapādanam 18	210
tata ēnaṁ gururjñātvā jñātajñēyacatuṣṭayam daityēndraṁ darśayāmāsa mātṛmrṣṭamalaṅkṛtam 19	211
pādayōḥ patitaṁ bālaṁ pratinandyāśiśāsuraḥ pariṣvajya ciraṁ dōrbhyāṁ paramāmāpa nirvṛtim 20	212
ārōpyāṅkamavaghrāya mūrdhanyaśrukalāmbubhiḥ āsiñcan vikasadvaktramidamāha yudhiṣṭhira 21	213
hiranyaśipuvāca prahlādānūcyatāṁ tāta svadhītaṁ kiñciduttamam kālēnaitāvatā'yuṣman yadaśikṣadgurōrbhavān 22	214
prahlāda uvāca śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇōḥ smaraṇaṁ pādasēvanam arcanam vandanaṁ dāsyam sakhyamātmanivēdanam 23	215
iti puṁsārpitā viṣṇau bhaktiścēnnavalakṣaṇā kriyēta bhagavatyaddhā tanmanyē'dhītamuttamam 24	216
niśamyaitatsutavacō hiraṇyakaśipustadā guruputramuvācēdaṁ ruṣā prasphuritādharah 25	217

brahmabandhō kimētattē vipakṣaṃ śrayatāsatā |
asāraṃ grāhitō bālō māmanāḍṛtya durmatē || 26 || 218

santi hyasādhavō lōkē durmaitrāśchadmavēṣiṇaḥ |
tēṣāmudētyaghaṃ kālē rōgaḥ pāta kināmiva || 27 || 219

guruputra uvāca
na matpraṇītaṃ na parapraṇītaṃ
sutō vadatyēṣa tavēndraśatrō |
naisargikīyaṃ matirasya rājan
niyaccha manyuṃ kadadāḥ sma mā naḥ || 28 || 220

nārada uvāca
guruṇaivaṃ pratiprōktō bhūya āhāsuraḥ sutam |
na cēdgurumukhīyaṃ tē kutō'bhadraśatī matiḥ || 29 || 221

prahlāda uvāca
matirna kṛṣṇē parataḥ svatō vā
mithō'bhipadyēta gr̥havratānām |
adāntagōbhirviśatāṃ tamisraṃ
punaḥ punaścarvitacarvaṇānām || 30 || 222

na tē viduḥ svārthagatiṃ hi viṣṇuṃ
durāśayā yē bahirarthamāninaḥ |
andhā yathāndhairupanīyamānā
vācīśatantyāmurudāmni baddhāḥ || 31 || 223

naiṣāṃ matistāvadurukramāṅghriṃ
spṛśatyanarthāpagamō yadārthaḥ |

mahīyasām pādarajō'bhiṣēkaṃ

niṣkiñcanānām na vr̥ṇīta yāvat || 32 || 224

ityuktvōparataṃ putraṃ hiraṇyakaśīpū ruṣā |

andhīkṛtātmā svōtsaṅgānnirasyata mahītalē || 33 || 225

āhāmarṣaruṣāviṣṭaḥ kaṣāyībhūtalōcanaḥ |

vadhyatāmāśvayaṃ vadhyō niḥsārayata nairṛtāḥ || 34 || 226

ayaṃ mē bhrātrhā sō'yaṃ hitvā svān suhr̥dō'dhamah |

pitṛvyahanturyaḥ pādaḥ viṣṇōrdāsavadarcati || 35 || 227

viṣṇōrvā sādhasau kiṃ nu kariṣyatyasamañjasaḥ |

sauhr̥daṃ dustyajaṃ pitrōrahādyāḥ pañcahāyanaḥ || 36 || 228

parō'pyapatyaṃ hitakṛdyathauṣadhaṃ

svadēhajō'pyāmayavatsutō'hitaḥ |

chindyāttadaṅgaṃ yadutātmanō'hitaṃ

śēṣaṃ sukhaṃ jīvati yadvivarjanāt || 37 || 229

sarvairupāyairhantavyaḥ sambhōjaśayanāsanaiḥ |

suhṛllīṅgadharāḥ śatrurmunērduṣṭamivēndriyam || 38 || 230

nairṛtāstē samādiṣṭā bhartrā vai śūlapāṇayaḥ |

tigmadaṃṣṭrakarālāsyāstāmraśmaśruśirōruhāḥ || 39 || 231

nadantō bhairavānnādāṃśchindhi bhindhīti vādinaḥ |

āsīnaṃ cāhanan śūlaiḥ prahlādaṃ sarvamarmasu || 40 || 232

parē brahmaṇyanirdēśyē bhagavatyakhilātmani |

yuktātmanyaphalā āsannapuṇyasyēva satkriyāḥ || 41 || 233

<i>prayāsē'pahatē tasmin daityēndraḥ pariśaṅkitaḥ </i> <i>cakāra tadvadhōpāyān nirbandhēna yudhiṣṭhira 42 </i>	234
<i>diggajairdandaśūkaiśca abhicārāvapātanaīḥ </i> <i>māyābhiḥ sannirōdhaiśca garadānairabhōjanaiḥ 43 </i>	235
<i>himavāyvagnisalilaiḥ parvatākramaṇairapi </i> <i>na śasāka yadā hantumapāpamasuraḥ sutam </i> <i>cintāṃ dīrghatamāṃ prāptastatkartuṃ nābhyapadyata 44 </i>	236
<i>ēṣa mē bahvasādhūktō vadhōpāyāśca nirmitāḥ </i> <i>taistairdrōhairasaddharmairmuktaḥ svēnaiva tējasā 45 </i>	237
<i>vartamānō'vidūrē vai bālō'pyajaḍadhīrayam </i> <i>na vismarati mē'nāryaṃ śunaḥśēpa iva prabhuḥ 46 </i>	238
<i>apramēyānubhāvō'yamakutaścidbhayō'maraḥ </i> <i>nūnamētadvirōdhēna mṛtyurmē bhavitā na vā 47 </i>	239
<i>iti taccintayā kiñcinmlānaśrīyamadhōmukham </i> <i>śaṅḍāmarkāvauśanasau vivikta iti hōcatuḥ 48 </i>	240
<i>jitaṃ tvayaikēna jagattrayaṃ bhruvō -</i> <i>rvijṛmbhaṇatrastasamastadhiṣṇyapam </i> <i>na tasya cintyaṃ tava nātha cakṣmahē</i> <i>na vai śīsūnāṃ guṇadōṣayōḥ padam 49 </i>	241
<i>imaṃ tu pāsairvaruṇasya baddhvā</i> <i>nidhēhi bhītō na palāyatē yathā </i> <i>buddhiśca puṃsō vayasā'ryasēvayā</i> <i>yāvadgururbhārgava āgamiṣyati 50 </i>	242

tathēti guruputrōktamanujñāyēdamabravīt |

dharmā hyasyōpadēṣṭavyā rājñāṃ yē gṛhamēdhinām || 51 ||

243

dharmamarthaṃ ca kāmāṃ ca nitarāṃ cānupūrvaśaḥ |

prahlādāyōcatū rājan prasrītāvanatāya ca || 52 ||

244

yathā trivargaṃ gurubhirātmanē upasīkṣitam |

na sādhu mēnē tacchikṣāṃ dvandvārāmōpavarṇitām || 53 ||

245

yadā'cāryaḥ parāvṛttō gṛhamēdhīyakarmasu |

vayasyairbālakaistatra sōpahūtaḥ kṛtakṣaṇaiḥ || 54 ||

246

atha tāñ ślakṣṇayā vācā pratyāhūya mahābudhaḥ |

uvāca vidvāmstanniṣṭhāṃ kṛpayā prahasanniva || 55 ||

247

tē tu tadgaauravātsarvē tyaktakṛīḍāparicchadāḥ |

bālā na dūṣitadhiyō dvandvārāmēritēhitaiḥ || 56 ||

248

paryupāsata rājēndra tannyastahrdayēkṣaṇāḥ |

tānāha karuṇō maitrō mahābhāgavatō'suraḥ || 57 ||

249

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ

saptamaskandhē prahlādānucaritē pañcamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē ṣaṣṭhō'dhyāyaḥ ॥

prahlāda uvāca

*kaumāra ācarētpṛājñō dharmān bhāgavatāniha |
durlabhaṃ mānuṣaṃ janma tadapyadhruvamarthadam || 1 ||* 250

*yathā hi puruṣasyēha viṣṇōḥ pādōpasarpaṇam |
yadēṣa sarvabhūtānāṃ priya ātmēśvaraḥ suhṛt || 2 ||* 251

*sukhamaindriyakaṃ daityā dēhayōgēna dēhinām |
sarvatra labhyatē daivādyathā duḥkhamayatnataḥ || 3 ||* 252

*tatprayāsō na kartavyō yata āyurvyayaḥ param |
na tathā vindatē kṣēmaṃ mukundacaraṇāmbujam || 4 ||* 253

*tatō yatēta kuśalaḥ kṣēmāya bhayamāśritaḥ |
śarīraṃ pauruṣaṃ yāvanna vipadyēta puṣkalam || 5 ||* 254

*pum̐sō varṣaśataṃ hyāyustadardhaṃ cājitātmanaḥ |
niṣphalaṃ yadasau rātryāṃ śētē'ndhaṃ prāpitastamaḥ || 6 ||* 255

*mugdhasya bālyē kaumāre krīdatō yāti viṃśatiḥ |
jarayā grastadēhasya yātyakalpasya viṃśatiḥ || 7 ||* 256

- durāpūrēṇa kāmēna mōhēna ca balīyasā |*
śēṣaṃ gr̥hēṣu saktasya pramattasyāpayāti hi || 8 || 257
- kō gr̥hēṣu pumān saktamātmānamajitēndriyaḥ |*
snēhapāśairdr̥ḍhairbaddhamutsahēta vimōcitum || 9 || 258
- kō nvarthatṛṣṇāṃ visrjēt prāṇēbhyō'pi ya īpsitaḥ |*
yaṃ krīṇātyasubhiḥ prēṣṭhaistaskaraḥ sēvakō vaṇik || 10 || 259
- kathaṃ priyāyā anukampitāyāḥ*
saṅgaṃ rahasyaṃ rucirāṃśca mantrān |
suhṛtsu ca snēhasitaḥ śīsūnāṃ
kalākṣarāṇāmanuraktacittaḥ || 11 || 260
- putrān smaraṃstā duhitṛrhr̥dayyā*
bhrātṛn svasṛrvā pitarau ca dīnau |
gr̥hān manōjñōruparicchadāṃśca
vṛttīśca kulyāḥ paśubhṛtyavargān || 12 || 261
- tyajēta kōśaskṛdivēhamānaḥ*
karmāṇi lōbhādavitṛptakāmaḥ |
aupasthyajaihvyaṃ bahu manyamānaḥ
kathaṃ virajyēta durantamōhaḥ || 13 || 262
- kuṭumbapōṣāya viyan nijāyu -*
rna budhyatē'rthaṃ vihataṃ pramattaḥ |
sarvatra tāpatrayaduḥkhitātmā
nirvidyatē na svakuṭumbarāmaḥ || 14 || 263

vittēṣu nityābhiniviṣṭacētā

vidvāmśca dōṣaṃ paravittahartuḥ |

prētyēha cāthāpyajitēndriyasta -

daśāntakāmō haratē kuṭumbī || 15 ||

264

vidvānapītthaṃ danujāḥ kuṭumbaṃ

puṣṇan svalōkāya na kalpatē vai |

yaḥ svīyapārakyavibhinnabhāva -

stamaḥ prapadyēta yathā vimūḍhaḥ || 16 ||

265

yatō na kaścit kva ca kutracidvā

dīnaḥ svamātmānamalaṃ samarthaḥ |

vimōcitum kāmadrśāṃ vihāra -

krīḍāmṛgō yannigaḍō visargaḥ || 17 ||

266

tatō vidūrāt parihṛtya daityā

daityēṣu saṅgaṃ viṣayātmakēṣu |

upēta nārāyaṇamādidēvaṃ

sa muktasaṅgairiṣitō'pavargaḥ || 18 ||

267

na hyacyutaṃ prīṇayatō bahvāyāsō'surātmajāḥ |

ātmatvāt sarvabhūtānāṃ siddhatvādiha sarvataḥ || 19 ||

268

parāvarēṣu bhūtēṣu brahmāntasthāvarādiṣu |

bhautikēṣu vikārēṣu bhūtēṣvatha mahatsu ca || 20 ||

269

guṇēṣu guṇasāmyē ca guṇavyatīkarē tathā |

ēka ēva parō hyātmā bhagavānīśvarō'vyayaḥ || 21 ||

270

<i>pratyagātmasvarūpēṇa drśyarūpēṇa ca svayam </i> <i>vyāpyavyāpakanirdēśyō hyanirdēśyō'vikalpitaḥ 22 </i>	271
<i>kēvalānubhavānandasvarūpaḥ paramēśvaraḥ </i> <i>māyayāntarhitaiśvarya īyatē guṇasargayā 23 </i>	272
<i>tasmāt sarvēṣu bhūtēṣu dayāṃ kuruta sauhṛdam </i> <i>āsuraṃ bhāvamunmucya yayā tuṣyatyadhōkṣajaḥ 24 </i>	273
<i>tuṣṭē ca tatra kimalabhyamananta ādyē</i> <i>kiṃ tairguṇavyatikarādiha yē svasiddhāḥ </i> <i>dharmādayaḥ kimaguṇēna ca kāṅkṣitēna</i> <i>sārañjuṣāṃ caraṇayōrupagāyatāṃ naḥ 25 </i>	274
<i>dharmārthakāma iti yō'bhihitastrivarga</i> <i>īkṣā trayī nayadamau vividhā ca vārtā </i> <i>manyē tadētadakhilaṃ nigamasya satyaṃ</i> <i>svātmārpaṇaṃ svasuhṛdaḥ paramasya puṃsaḥ 26 </i>	275
<i>jñānaṃ tadētadamalaṃ duravāpamāha</i> <i>nārāyaṇō narasakhaḥ kila nārādāya </i> <i>ēkāntināṃ bhagavatastadakiñcanānāṃ</i> <i>pādāravindarajasā'plutadēhināṃ syāt 27 </i>	276
<i>śrutamētanmayā pūrvam jñānaṃ vijñānasaṃyutam </i> <i>dharmam bhāgavataṃ śuddham nārādād dēvadarśanāt 28 </i>	277
<i>daityaputrā ūcuḥ</i> <i>prahlāda tvaṃ vayaṃ cāpi nartē'nyam vidmahē gurum </i> <i>ētābhyāṃ guruputrābhyāṃ bālānāmapi hīśvarau 29 </i>	278

bālasyāntaḥpurasthasya mahatsaṅgō duranvayaḥ |

chindhi naḥ saṁśayaṁ saumya syāccēd viśrambhakāraṇam || 30 || 279

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṁsyāṁ saṁhitāyāṁ
saptamaskandhē prahlādānucaritē śaṣṭhō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē saptamō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

ēvaṃ daityasutaiḥ prṣṭō mahābhāgavatō'suraḥ |

uvāca smayamānastān smaran madanubhāṣitam || 1 ||

280

prahlāda uvāca

pitari prasthitē'smākaṃ tapasē mandarācalam |

yuddhōdyamaṃ paraṃ cakrurvibudhā dānavān prati || 2 ||

281

pipīlikairahiriva diṣṭyā lōkōpatāpanaḥ |

pāpēna pāpō'bhakṣīti vādinō vāsavādayaḥ || 3 ||

282

tēṣāmatibalōdyōgaṃ niśamyāsura yūthapāḥ |

vadhyamānāḥ surairbhītā dudruvuḥ sarvatōdiśam || 4 ||

283

kalatraputramitrāptān gṛhān paśuparicchadān |

nāvēkṣyamāṇāstvaritāḥ sarvē prāṇaparīpsavaḥ || 5 ||

284

vyalumpan rājaśibiramamarā jayakāṅkṣiṇaḥ |

indrastu rājamahiṣīm mātaraṃ mama cāgrahīt || 6 ||

285

nīyamānāṃ bhayōdvignāṃ rudatīm kurarīmiva |

yadṛcchayā" gatastatra dēvarṣirdadrśē pathi || 7 ||

286

<i>prāha maināṃ surapatē nētumarhasyanāgasam </i>	
<i>muñca muñca mahābhāga satīṃ paraparigraham 8 </i>	287
<i>indra uvāca</i>	
<i>āstē'syā jaṭharē vīryamaviṣahyaṃ suradviṣaḥ </i>	
<i>āsyatāṃ yāvatprasavaṃ mōkṣyē'rthapadavīm gataḥ 9 </i>	288
<i>nārada uvāca</i>	
<i>ayaṃ niṣkilbiṣaḥ sākṣānmahābhāgavatō mahān </i>	
<i>tvayā na prāpsyatē saṃsthāmanantānucarō balī 10 </i>	289
<i>ityuktastāṃ viḥāyēndrō dēvarṣērmānayan vacaḥ </i>	
<i>anantapriyabhaktyaināṃ parikramya divaṃ yayau 11 </i>	290
<i>tatō nō mātaramṛṣiḥ samānīya nijāśramam </i>	
<i>āśvāsyēhōṣyatāṃ vatsē yāvat tē bharturāgamaḥ 12 </i>	291
<i>tathētyavātsiddēvarṣēranti sāpyakutōbhayā </i>	
<i>yāvad daityapatirghōrāttapasā na nyavartata 13 </i>	292
<i>ṛṣiṃ paryacarattatra bhaktyā paramayā satī </i>	
<i>antarvatnī svagarbhasya kṣēmāyēcchāprasūtayē 14 </i>	293
<i>ṛṣiḥ kāruṇikastasyāḥ prādādubhayamīśvaraḥ </i>	
<i>dharmasya tattvaṃ jñānaṃ ca māmāpyuddiśya nirmalam 15 </i>	294
<i>tattu kālasya dīrghatvātstrītvānmātustirōdadhē </i>	
<i>ṛṣiṇānugrhītaṃ mām nādhunāpyajahātsmṛtiḥ 16 </i>	295
<i>bhavatāmapi bhūyānmē yadi śraddadhatē vacaḥ </i>	
<i>vaiśārādī dhīḥ śraddhātaḥ strībālānāṃ ca mē yathā 17 </i>	296

janmādyāḥ ṣaḍimē bhāvā dṛṣṭā dēhasya nātmanaḥ phalānāmiva vṛkṣasya kālēnēśvaramūrtinā 18	297
ātmā nityō'vyayaḥ śuddha ēkaḥ kṣētrajña āśrayaḥ avikriyaḥ svadṛg hēturvyāpakō'saṅgyanāvṛtaḥ 19	298
ētairdvādaśabhirvidvānātmanō lakṣaṇaiḥ paraiḥ aham mamētyasadbhāvaṃ dēhādaḥ mōhajaṃ tyajēt 20	299
svarṇaṃ yathā grāvasu hēmakāraḥ kṣētrēṣu yōgaistadabhijña āpnuyāt kṣētrēṣu dēhēṣu tathā'tmayōgai - radhyātmavidbrahmagatiṃ labhēta 21	300
aṣṭau prakṛtayaḥ prōktāstraya ēva hi tadguṇāḥ vikārāḥ ṣōḍaśācāryaiḥ pumānēkaḥ samanvayāt 22	301
dēhastu sarvasaṅghātō jagat tasthuriti dvidhā atraiva mṛgyaḥ puruṣō nēti nētīyatattyajan 23	302
anvayavyatirēkēṇa vivēkēnōśatā'tmanā sargasthānasamāmnāyairvimṛśadbhīrasatvaraiḥ 24	303
buddhērjāgaraṇaṃ svapnaḥ suṣuptiriti vṛttayaḥ tā yēnaivānubhūyantē sō'dhyakṣaḥ puruṣaḥ paraḥ 25	304
ēbhistrivarṇaiḥ paryastairbuddhibhēdaiḥ kriyōdbhavaiḥ svarūpamātmanō budhyēdgandhairvāyuvivānvayāt 26	305
ētaddvārō hi saṃsārō guṇakarmanibandhanaḥ ajñānamūlō'pārthō'pi puṃsaḥ svapna ivēṣyatē 27	306

tasmādbhavadbhiḥ kartavyaṃ karmaṇāṃ triguṇātmanām |
bījanirharaṇaṃ yōgaḥ pravāhōparamō dhiyaḥ || 28 || 307

tatrōpāyasahasrāṇāmayaṃ bhagavatōditaḥ |
yadīśvarē bhagavati yathā yairāñjasā ratiḥ || 29 || 308

guruśuśrūṣayā bhaktyā sarvalabdhārpaṇēna ca |
saṅgēna sādhubhaktānāmīśvarārādhanēna ca || 30 || 309

śraddhayā tatkathāyāṃ ca kīrtanaairguṇakarmaṇām |
tatpādāmburuhadyānāttalliṅgēkṣārhaṇādibhiḥ || 31 || 310

hariḥ sarvēṣu bhūtēṣu bhagavānāsta īśvaraḥ |
iti bhūtāni manasā kāmaistaiḥ sādhu mānayēt || 32 || 311

ēvaṃ nirjitaṣaḍvargaiḥ kriyatē bhaktirīśvarē |
vāsudēvē bhagavati yayā saṃlabhatē ratim || 33 || 312

niśamya karmāṇi guṇānatulyān
vīryāṇi līlātanubhiḥ kṛtāni |
yadātiharṣōtpulakāśrugadgadaṃ
prōtkaṇṭha udgāyati rauti nṛtyati || 34 || 313

yadā grahagrasta iva kvaciddhasa -
tyākrandatē dhyāyati vandatē janam |
muhuh śvasan vakti harē jagatpatē
nārāyaṇētyātmamatirgatatrapaḥ || 35 || 314

tadā pumān muktasamastabandhana -
stadbhāvabhāvānukṛtāśayākṛtiḥ |

nirdagdhabījānuśayō mahīyasā

bhaktiprayōgēṇa samētyadhōkṣajam || 36 ||

315

adhōkṣajālbhāmihāśubhātmanaḥ

śarīriṇaḥ saṃsṛticakraśātanam |

tadbrahmanirvāṇasukhaṃ vidurbudhā -

statō bhajadhvaṃ hṛdayē hṛdīśvaram || 37 ||

316

kō'tiprayāsō'surabālakā harē -

rupāsanē svē hṛdi chidravat sataḥ |

svasyātmanaḥ sakhyurasēśadēhinām

sāmānyataḥ kiṃ viṣayōpapādanaiḥ || 38 ||

317

rāyaḥ kalatraṃ paśavaḥ sutādayō

grhā mahī kuñjarakōśabhūtayaḥ |

sarvē'rthakāmāḥ kṣaṇabhaṅgurāyuṣaḥ

kurvanti martyasya kiyat priyaṃ calāḥ || 39 ||

318

ēvaṃ hi lōkāḥ kratubhiḥ kṛtā amī

kṣayiṣṇavaḥ sātiśayā na nirmalāḥ |

tasmādadṛṣṭaśrutadūṣaṇaṃ paraṃ

bhaktyaikayēśaṃ bhajatātmalabdhayē || 40 ||

319

yadadhyarthyeḥa karmāṇi vidvanmānyasakṛnnaraḥ |

karōtyatō viparyāsamamōghaṃ vindatē phalam || 41 ||

320

sukhāya duḥkhamōkṣāya saṅkalpa iha karmināḥ |

sadā"pnōtīhayā duḥkhamanīhāyāḥ sukhāvṛtaḥ || 42 ||

321

kāmān kāmayatē kāmairyadarthamiha pūruṣaḥ sa vai dēhastu pāraḥkṛtō bhaṅgurō yātyupaiti ca 43	322
kimu vyavahitāpatyadārāgāradhanādayaḥ rājyaṃ kōśagajāmātyabhṛtyāptā mamatāspadāḥ 44	323
kimētairātmanastucchaiḥ saha dēhēna naśvaraiḥ anarthairarthasaṅkāśairnityānandamahōdadhēḥ 45	324
nirūpyatāmiha svārthaḥ kiyān dēhabhṛtō'surāḥ niṣēkādiṣvavasthāsu kliṣyamānasya karmabhiḥ 46	325
karmāṇyārabhatē dēhī dēhēnātmānuvartinā karmabhistanutē dēhamubhayaṃ tvavivēkataḥ 47	326
tasmādarthāśca kāmāśca dharmāśca yadapāśrayāḥ bhajatānīhayā'tmānāmanīhaṃ harimīśvaram 48	327
sarvēśāmapī bhūtānāṃ harirātmēśvaraḥ priyaḥ bhūtairmahadbhiḥ svakṛtaiḥ kṛtānāṃ jīvasaṃjñitaḥ 49	328
dēvō'surō manuṣyō vā yakṣō gandharva ēva ca bhajan mukundacaraṇaṃ svastimān syādyathā vayam 50	329
nālaṃ dvijatvaṃ dēvatvamṛṣitvaṃ vāsurātmajāḥ prīṇanāya mukundasya na vṛttaṃ na bahujñatā 51	330
na dānaṃ na tapō nējyā na śaucaṃ na vratāni ca prīyatē'malayā bhaktyā hariranyadviḍambanam 52	331
tatō harau bhagavati bhaktiṃ kuruta dānavāḥ ātmaupamyēna sarvatra sarvabhūtātmanīśvarē 53	332

daitēyā yakṣarakṣāṃsi striyaḥ śūdrā vrajaukaśaḥ |

khagā mṛgāḥ pāpajīvāḥ santi hyacyutatāṃ gatāḥ || 54 ||

333

ētāvānēva lōkē'smin puṃsaḥ svārthaḥ paraḥ smṛtaḥ |

ēkāntabhaktirgōvindē yatsarvatra tadīkṣaṇam || 55 ||

334

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē prahlādānucaritē daityaputrānuśāsanam
nāma saptamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē aṣṭamō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

atha daityasutāḥ sarvē śrutvā tadanuvarṇitam |

jagrḥniravadyatvānnaiva gurvanuśikṣitam || 1 ||

335

athācāryasutastēṣāṃ buddhimēkāntasaṃsthitām |

ālakṣya bhītastvaritō rājña āvēdayad yathā || 2 ||

336

śrutvā tadapriyaṃ daityō duḥsahaṃ tanayānayaṃ |

kōpāvēśacaladgātraḥ putraṃ hantuṃ manō dadhē || 3 ||

337

kṣiptvā paruṣayā vācā prahlādamatadarhaṇam |

āhēkṣamāṇaḥ pāpēna tiraścīnēna cakṣuṣā || 4 ||

338

praśrayāvanataṃ dāntaṃ baddhāñjalimavasthitam |

sarpaḥ padāhata iva śvasan prakṛtidāruṇaḥ || 5 ||

339

hē durvinīta mandātman kulabhēdakarādhama |

stabdhaṃ macchāsanōddhūtaṃ nēṣyē tvādya yamakṣayam || 6 ||

340

kruddhasya yasya kampantē trayō lōkāḥ sahēśvarāḥ |

tasya mē'bhītavanmūḍha śāsanaṃ kiṃ balō'tyagāḥ || 7 ||

341

prahlāda uvāca

na kēvalaṃ mē bhavataśca rājan

sa vai balaṃ balināṃ cāparēṣāṃ |

parē'varē'mī sthirajaṅgamā yē

brahmādayō yēna vaśaṃ praṇītāḥ || 8 ||

342

sa īśvaraḥ kāla urukramō'sā -

vōjahṣahaḥsattvabalēndriyātmā |

sa ēva viśvaṃ paramaḥ svaśaktibhiḥ

srjatyavatyatti guṇatrayēśaḥ || 9 ||

343

jahyāsuram bhāvamimam tvamātmanaḥ

samaṃ manō dhatsva na santi vidviṣaḥ |

ṛtē'jitādātmana utpathasthitā -

ttaddhi hyanantasya mahatsamarhaṇam || 10 ||

344

dasyūn purā ṣaṇṇa vijitya lumpatō

manyanta ēkē svajitā diśō daśa |

jītātmanō jñasya samasya dēhināṃ

sādhōḥ svamōhaprabhavāḥ kutaḥ parē || 11 ||

345

hiraṇyakaśīpuruvāca

vyaktaṃ tvaṃ martukāmō'si yō'timātraṃ vikatthasē |

mumūrṣūṇāṃ hi mandātman nanu syurviplavā giraḥ || 12 ||

346

yastvayā mandabhāgyōktō madanyō jagadīśvaraḥ |

kvāsau yadi sa sarvatra kasmāt stambhē na dṛśyatē || 13 ||

347

sō'haṃ vikatthamānasya śiraḥ kāyāddharāmi tē |

gōpāyēta haristvādya yastē śaraṇamīpsitam || 14 ||

348

ēvaṃ duruktairmuhurardayan ruṣā
 sutam mahābhāgavatam mahāsurah |
 khaḍgaṃ pragṛhyōtpatitō varāsanā -
 tstambhaṃ tatāḍātibalah svamuṣṭinā || 15 || 349

tadaiva tasminninadō'tibhīṣaṇō
 babhūva yēnāṇḍakaṭāhamasphuṭat |
 yaṃ vai svadhiṣṇyōpagataṃ tvajādayaḥ
 śrutvā svadhāmāpyayamaṅga mēnirē || 16 || 350

sa vikraman putravadhēpsurōjasā
 nīsamya nirhrādamapūrvamadbhutam |
 antaḥsabhāyāṃ na dadarśa tatpadaṃ
 vitatrasuryēna surāriyūthapāḥ || 17 || 351

satyaṃ vidhātuṃ nijabhṛtyabhāṣitaṃ
 vyāptiṃ ca bhūtēśvakhilēṣu cātmanaḥ |
 adṛśyatātyadbhutarūpamudvahan
 stambhē sabhāyāṃ na mṛgaṃ na mānuṣam || 18 || 352

sa sattvamēnaṃ paritō'pi paśyan
 stambhasya madhyādanu nirjihānam |
 nāyaṃ mṛgō nāpi narō vicitra -
 mahō kimētannṛmṛgēndrarūpam || 19 || 353

mīmāṃsamānasya samutthitō'gratō
 nṛsiṃharūpastadalaṃ bhayānakam |
 prataptacāmīkaracaṇḍalōcanaṃ
 sphuratsaṭākēsaraḥmbhitānanam || 20 || 354

karāladamaṣṭraṃ karavālacañcala -

kṣurāntajihvaṃ bhrukuṭīmukhōlbaṇam |
stabdhōrdhvakarṇaṃ girikandarādbhuta -
vyāttāsyānāsaṃ hanubhēdabhīṣaṇam || 21 ||

355

divisprṣatkāyamadīrghapīvara -

grīvōruvakṣaḥsthalamalpamadhyamam |
candrāṃsugauraiśchuritaṃ tanūruhai -
rviṣvagbhujānīkaśataṃ nakhāyudham || 22 ||

356

durāsadaṃ sarvanijētarāyudha -

pravēkavidrāvitadaityadānavam |
prāyēṇa mē'yaṃ hariṇōrumāyinā
vadhaḥ smṛtō'nēna samudyatēna kim || 23 ||

357

ēvaṃ bruvaṃstsvabhyapatad gadāyudhō

nadan nṛsiṃhaṃ prati daityakuñjaraḥ |
alakṣitō'gnau patitaḥ pataṅgamō
yathā nṛsiṃhaujasi sō'surastadā || 24 ||

358

na tadvicitraṃ khalu sattvadhāmani

svatējasā yō nu purāpibat tamaḥ |
tatō'bhipadyābhyahananmahāsurō
ruṣā nṛsiṃhaṃ gadayōruvēgayā || 25 ||

359

taṃ vikramantaṃ sagadaṃ gadādharō

mahōragam tārksyasutō yathāgrahīt |
sa tasya hastōtkalitastadāsurō
vikrīḍatō yadvadahirgarutmataḥ || 26 ||

360

asādhvamanyanta hr̥taukasō'marā

ghanacchadā bhārata sarvadhiṣṇyapāḥ |

taṃ manyamānō nijavīryaśaṅkitam

yaddhastamuktō nṛharim mahāsuraḥ |

punastamāsajjata khaḍgacarmanī

pragṛhya vēgēna jitaśramō mṛdhē || 27 ||

361

taṃ śyēnavēgaṃ śatacandravartmabhi -

ścarantamacchidramuparyadhō hariḥ |

kṛtvāṭṭahāsaṃ kharamutsvanōlbaṇam

nimīlitākṣam jagṛhē mahājavaḥ || 28 ||

362

viṣvaksphurantam grahaṇāturam hari -

rvyālō yathā''khum kuliśākṣatatvacam |

dvāryūra āpātya dadāra līlayā

nakhairyathāhim garuḍō mahāviṣam || 29 ||

363

saṃrambhaduṣprēkṣyakarālalōcanō

vyāttānanāntam vilihan svajihvayā |

asṛglavāktāruṇakēsarānanō

yathāntramālī dvipahatyayā hariḥ || 30 ||

364

nakhāṅkurōtpāṭitahr̥tsarōruham

viṣṛjya tasyānucarānudāyudhān |

ahan samantānnakhaśastrapārṣṇibhi -

rdōrdaṇḍayūthō'nupathān sahasraśaḥ || 31 ||

365

saṭāvadhūtā jaladāḥ parāpatan

grahāśca taddr̥ṣṭivimuṣṭarōciṣaḥ |

ambhōdhayaḥ śvāsahatā vicukṣubhu -

rnirhrādabhītā digibhā vicukruśuḥ || 32 ||

366

dyaustatsaṭōtkṣiptavimānasaṅkulā

prōtsarpata kṣmā ca padātipīditā |

śailāḥ samutpēturamuṣya raṁhasā

tattējasā khaṁ kakubhō na rējirē || 33 ||

367

tataḥ sabhāyāmupaviṣṭamuttamē

nṛpāsanē sambhṛtatējasam vibhum |

alakṣitadvairathamatyamarṣaṇam

pracaṇḍavaktram na babhāja kaścana || 34 ||

368

niśāmya lōkatrayamastakajvaram

tamādidaityam hariṇā hataṁ mṛdhē |

praharṣavēgōtkalitānanā muhuḥ

prasūnavarṣairvavṛṣuḥ surastriyaḥ || 35 ||

369

tadā vimānāvalibhirnabhastalam

didṛkṣatām saṅkulamāsa nākinām |

surānakā dundubhayō'tha jaghnirē

gandharvamukhyā nanṛturjaguḥ striyaḥ || 36 ||

370

tatrōpavrajya vibudhā brahmēndragiriśādayaḥ |

ṛṣayaḥ pitarāḥ siddhā vidyādharamahōragāḥ || 37 ||

371

manavaḥ prajānām patayō gandharvāpsaracāraṇāḥ |

yakṣāḥ kimpuruṣāstāta vētālāḥ siddhakinnarāḥ || 38 ||

372

tē viṣṇupārṣadāḥ sarvē sunandakumudādayaḥ |
 mūrdhni baddhāñjalipuṭā āsīnaṃ tīvratējasam |
 īḍirē naraśārdulaṃ nātidūracarāḥ pṛthak || 39 ||

373

brahmōvāca

natō'smyanantāya durantaśaktayē
 vicitravīryāya pavitrakarmanē |
 viśvasya sargasthitisamyamān guṇaiḥ
 svalīlayā sandadhatē'vyayātmanē || 40 ||

374

śrīrudra uvāca

kōpakālō yugāntastē hatō'yamasurō'lpakaḥ |
 tatsutaṃ pāhyupasṛtaṃ bhaktaṃ tē bhaktavatsala || 41 ||

375

indra uvāca

pratyānītāḥ parama bhavatā trāyatā naḥ svabhāgā
 daityākrāntaṃ hṛdayakamalaṃ tvadgrhaṃ pratyabōdhi |
 kālagrastaṃ kiyadidamahō nātha śuśrūṣatāṃ tē
 muktistēṣāṃ na hi bahumatā nārasimhāparaiḥ kim || 42 ||

376

ṛṣaya ūcuḥ

tvaṃ nastapaḥ paramamāttha yadātmatējō
 yēnēdamādipuruṣātmagataṃ sasarja |
 tadvipraluptamamunādya śaraṇyapāla
 rakṣāgrhītavapuṣā punaranvamamsthāḥ || 43 ||

377

pitara ūcuḥ

śrāddhāni nō'dhibubhujē prasabhaṃ tanūjai -
 rdattāni tīrthasamayē'pyapibat tilāmbu |

tasyōdarānnakhavidīrṇavapādyā ārccha -

ttasmai namō nṛharayē'khiladharmagōptrē || 44 ||

378

siddhā ūcuḥ

yō nō gatiṃ yōgasiddhāmasādhu -

rahārṣīd yōgatapōbalēna |

nānādarpaṃ taṃ nakhairnirdadāra

tasmai tubhyaṃ praṇatāḥ smō nṛsiṃha || 45 ||

379

vidyādhara ūcuḥ

vidyāṃ pṛthagdhāraṇayānurāddhāṃ

nyaṣēdhadaññō balavīryadrptaḥ |

sa yēna saṅkhyē paśuvaddhatastaṃ

māyānṛsiṃhaṃ praṇatāḥ sma nityam || 46 ||

380

nāgā ūcuḥ

yēna pāpēna ratnāni strīratnāni hṛtāni naḥ |

tadvakṣaḥpāṭanēnāsāṃ dattānanda namō'stu tē || 47 ||

381

manava ūcuḥ

manavō vayaṃ tava nidēśakāriṇō

ditijēna dēva paribhūtasētavaḥ |

bhavatā khalaḥ sa upasaṃhṛtaḥ prabhō

karavāma tē kimanuśādhi kiṅkarān || 48 ||

382

prajāpataya ūcuḥ

prajāśā vayaṃ tē parēśābhisṛṣṭā

na yēna prajā vai sṛjāmō niṣiddhāḥ |

sa ēṣa tvayā bhinnavakṣā nu śētē

jaganmaṅgalaṃ sattvamūrtē'vatāraḥ || 49 ||

383

gandharvā ūcuḥ

vayaṃ vibhō tē naṭanāṭyagāyakā

yēnātmasādvīryabalaujasā kṛtāḥ |

sa ēṣa nītō bhavatā daśāmimāṃ

kimutpathasthaḥ kuśalāya kalpatē || 50 ||

384

cāraṇā ūcuḥ

harē tavāṅghripañkajaṃ bhavāpavargamāśritāḥ |

yadēṣa sādhuhr̥cchayastvayāsuraḥ samāpitaḥ || 51 ||

385

yakṣā ūcuḥ

vayamanucaramukhyāḥ karmabhistē manōjñai -

sta iha ditisutēna prāpitā vāhakatvam |

sa tu janaparitāpaṃ tatkr̥taṃ jānatā tē

narahara upanītaḥ pañcatāṃ pañcaviṃśa || 52 ||

386

kimpuruṣā ūcuḥ

vayaṃ kimpuruṣāstvaṃ tu mahāpuruṣa īśvaraḥ |

ayaṃ kupuruṣō naṣṭō dhikkṛtaḥ sādhubhiryadā || 53 ||

387

vaitālikā ūcuḥ

sabhāsu satrēṣu tavāmalaṃ yaśō

gītvā saparyāṃ mahatīm labhāmahē |

yastāṃ vyanaīṣīd bhr̥śamēṣa durjanō

diṣṭyā hatastē bhagavan yathā'mayaḥ || 54 ||

388

kinnarā ūcuḥ

vayamīśa kinnaragaṇāstavānugā

ditijēna viṣṭimamunānu kāritāḥ |

bhavatā harē sa vṛjinō'vasāditō

narasiṃha nātha vibhavāya nō bhava || 55 ||

389

viṣṇupārṣadā ūcuḥ

adyaitaddharinararūpamadbhutaṃ tē

dr̥ṣṭaṃ naḥ śaraṇada sarvalōkaśarma |

sō'yaṃ tē vidhikara īśa vipraśapta -

stasyēdaṃ nidhanamanugrahāya vidmaḥ || 56 ||

390

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ

saptamaskandhē prahlādānucaritē daityarājavadhē

narasiṃhastavō nāma aṣṭamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē navamō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

*ēvaṃ surādayaḥ sarvē brahmarudrapuraḥsarāḥ |
nōpaitumaśakan manyusaṃrambhaṃ sudurāsadam || 1 ||*

391

*sākṣācchrīḥ prēṣitā dēvairdrṣṭvā tanmahadadbhutam |
adrṣṭāśrutapūrvatvāt sā nōpēyāya śaṅkitā || 2 ||*

392

*prahlādaṃ prēṣayāmāsa brahmāvasthitamantikē |
tāta praśamayōpēhi svapitrē kupitaṃ prabhum || 3 ||*

393

*tathēti śanakai rājan mahābhāgavatō'rbhakaḥ |
upētya bhuvi kāyēna nanāma vidhṛtāñjaliḥ || 4 ||*

394

*svapādamūlē patitaṃ tamarbhakaṃ
vilōkya dēvaḥ kṛpayā pariplutaḥ |
utthāpya tacchīrṣṇyadadhāt karāmbujaṃ
kālāhivitrastadhiyāṃ kṛtābhayam || 5 ||*

395

*sa tatkarasparśadhutākhilāśubhaḥ
sapadyabhivyaktaparātmadarśanaḥ |
tatpādapadmaṃ hr̥di nirvṛtō dadhau
hr̥ṣyattanuh klinnahṛdaśrulōcanaḥ || 6 ||*

396

astauṣiddharimēkāgramanasā susamāhitaḥ |
prēmagaḍgadayā vācā tannyastahṛdayēkṣaṇaḥ || 7 || 397

prahlāda uvāca
brahmādayaḥ suragaṇā munayō'tha siddhāḥ
sattvaikatānamatayō vacasāṃ pravāhaiḥ |
nārādhituṃ puruguṇairadhunāpi pipruḥ
kiṃ tōṣṭumarhati sa mē harirugrajātēḥ || 8 || 398

manyē dhanābhijanarūpatapaḥśrutaujaḥ
tējaḥprabhāvabalapauruṣabuddhiyōgāḥ |
nārāadhanāya hi bhavanti parasya puṃsō
bhaktyā tutōṣa bhagavān gajayūthapāya || 9 || 399

viprād dviṣadguṇayutādaravindanābha -
pādāravindavimukhācchvapacaṃ variṣṭham |
manyē tadarpitamanōvacanēhitārtha -
prāṇaṃ punāti sa kulaṃ na tu bhūrimānaḥ || 10 || 400

naivātmanaḥ prabhurayaṃ nijalābhapūrṇō
mānaṃ janādaviduṣaḥ karuṇō vṛṇītē |
yad yajjanō bhagavatē vidadhīta mānaṃ
taccātmanē pratimukhasya yathā mukhaśrīḥ || 11 || 401

tasmādahaṃ vigataviklava īśvarasya
sarvātmanā mahi gṛṇāmi yathā manīṣam |
nīcō'jayā guṇavisargamanupraviṣṭaḥ
pūyēta yēna hi pumānanuvarṇitēna || 12 || 402

sarvē hyamī vidhikarāstava sattvadhāmnō
 brahmādayō vayamivēśa na cōdvijantaḥ |
 kṣēmāya bhūtaya utātmasukhāya cāsyā
 vikrīḍitaṃ bhagavatō rucirāvatāraiḥ || 13 ||

403

tad yaccha manyumasuraśca hatastvayādyā
 mōdēta sādthurapi vṛścikasarpahatyā |
 lōkāśca nirvṛtimitāḥ pratiyanti sarvē
 rūpaṃ nṛsiṃha vibhayāya janāḥ smaranti || 14 ||

404

nāhaṃ bibhēmyajita tē'tibhayānakāsyā -
 jihvārkanētrabhrukuṭīrabhasōgradamṣṭrāt |
 āntrasrajaḥkṣatajakēsaraśaṅkukarṇā -
 nnirhrādabhītadigibhādaribhinnakhāgrāt || 15 ||

405

trastō'smyahaṃ kṛpaṇavatsala duḥsahōgra -
 saṃsāracakraadanādgrasatāṃ praṇītaḥ |
 baddhaḥ svakarmabhīruśattama tē'ngħrimūlaṃ
 prītōpavargaśaraṇaṃ hvayasē kadā nu || 16 ||

406

yasmātpriyāpriyaviyōgasayōgajanma -
 śōkāgninā sakalayōniṣu dahyamānaḥ |
 duḥkhaṣadhaṃ tadapi duḥkhamataddhiyāhaṃ
 bhūman bhramāmi vada mē tava dāsyayōgam || 17 ||

407

sō'haṃ priyasya suhṛdaḥ paradēvatāyā
 līlākathāstava nṛsiṃha viriñcagītāḥ |
 añjastitarmyanugṛṇan guṇavipramuktō
 durgāṇi tē padayugālayahaṃsasaṅgaḥ || 18 ||

408

bālasya nēha śaraṇaṃ pitarau nṛsiṃha
 nārtasya cāgadamudanvati majjatō nauḥ |
 taptasya tatpratividhirya ihāñjasēṣṭa -
 stāvadvibhō tanubhṛtāṃ tvadupēkṣitānām || 19 ||

409

yasmin yatō yarhi yēna ca yasya yasmā -
 dyasmai yathā yaduta yastvaparaḥ parō vā |
 bhāvaḥ karōti vikarōti pṛthaksvabhāvaḥ
 sañcōditastadakhilam bhavataḥ svarūpam || 20 ||

410

māyā manaḥ sṛjati karmamayam balīyaḥ
 kālēna cōditaguṇānumatēna puṃsaḥ |
 chandōmayam yadajayārpitaṣōḍaśāram
 saṃsāracakramaja kō'titarēttvadanyaḥ || 21 ||

411

sa tvam hi nityavijitātmaguṇaḥ svadhāmnā
 kālō vaśīkṛtavisṛjyavisargaśaktiḥ |
 cakrē viśṛṣṭamajayēśvara ṣōḍaśārē
 niṣpīḍyamānamupakarṣa vibhō prapannam || 22 ||

412

drṣṭā mayā divi vibhō'khiladhiṣṇyapānā -
 māyuh śriyō vibhava icchatī yān janō'yam |
 yē'smatpituḥ kupitahāsavijṛmbhitabhrū -
 viśphūritēna lulitāḥ sa tu tē nirastaḥ || 23 ||

413

tasmādamūstanubhṛtāmahamāśiṣō jña
 āyuh śriyam vibhavamaindriyamāviriñcyāt |
 nēcchāmi tē vilulitānurvikramēṇa
 kālātmanōpanaya mām nijabhṛtyapārśvam || 24 ||

414

kuṭrāśīṣaḥ śrutisukhā mṛgaṭṛṣṇirūpāḥ

kvēdaṃ kalēvaramaśēṣarujāṃ virōhaḥ |

nirvidyātē na tu janō yadapīti vidvān

kāmānalaṃ madhulavaiḥ śamayan durāpaiḥ || 25 ||

415

kvāhaṃ rajaḥprabhava īśa tamō'dhikē'smin

jātaḥ surētarakulē kva tavānukampā |

na brahmaṇō na tu bhavasya na vai ramāyā

yanmē'rpitaḥ śirasi padmakaraḥ prasādaḥ || 26 ||

416

naiṣā parāvaramatirbhavatō nanu syā -

jjantōryathā'tmasuhṛdō jagatastathāpi |

saṃsēvayā suratarōriva tē prasādaḥ

sēvānurūpamudayō na parāvaratvam || 27 ||

417

ēvaṃ janaṃ nipatitaṃ prabhavāhikūpē

kāmābhikāmamanu yaḥ prapatan prasaṅgāt |

kṛtvā'tmasātsurarṣiṇā bhagavan gṛhītaḥ

sō'haṃ kathaṃ nu viṣṛjē tava bhṛtyasēvām || 28 ||

418

matprāṇarakṣaṇamananta piturvadhaśca

manyē svabhṛtyarṣivākyamṛtaṃ vidhātum |

khaḍgaṃ pragṛhya yadavōcadasadvidhitsu -

stvāmīśvarō madaparō'vatu kaṃ harāmi || 29 ||

419

ēkastvamēva jagadētamamuṣya yattva -

mādyantayōḥ pṛthagavasyasi madhyataśca |

sṛṣṭvā guṇavyatikaraṃ nijamāyayēdaṃ

nānēva tairavasitastadanupraviṣṭaḥ || 30 ||

420

tvam̐ vā idam̐ sadasadīśa bhavām̐statō'nyō
 māyā yadātmaparabuddhiriyam̐ hyapārthā |
 yadyasya janma nidhanam̐ sthitirīkṣaṇam̐ ca
 tadvai tadēva vasukālavadaṣṭitarvōḥ || 31 ||

421

nyasyēdamātmani jagadvilayāmbumadhyē
 śēṣē'tmanā nijasukhānubhavō nirīhaḥ |
 yōgēna mīlitadṛgātmanipītanidra -
 sturyē sthitō na tu tamō na guṇām̐śca yuñkṣē || 32 ||

422

tasyaiva tē vapuridam̐ nijakālaśaktyā
 sañcōditaprakṛtidharmaṇa ātmagūḍham̐ |
 ambhasyanantaśayanādviramatsamādhē -
 rnābhērabhūtsvakaṇīkāvaṭavanmahābjam̐ || 33 ||

423

tatsambhavaḥ kaviratō'nyadapaśyamāna -
 stvām̐ bījamātmani tataṁ svabahirvicintya |
 nāvindadabdaśatamapsu nimajjamānō
 jātē'ñkurē kathamu hōpalabhēta bījam̐ || 34 ||

424

sa tvātmayōnirativismita āśritō'bjam̐
 kālēna tīvratapasā pariśuddhabhāvaḥ |
 tvāmātmanīśa bhuvi gandhamivātisūkṣmam̐
 bhūtēndriyāśayamayē vitataṁ dadarśa || 35 ||

425

ēvam̐ sahasravadanāṅghriśiraḥkarōru -
 nāsāsyakarṇanayanābharaṇāyudhāḍhyam̐
 māyām̐yam̐ sadupalakṣitasannivēśam̐
 dṛṣṭvā mahāpuruṣamāpa mudam̐ viriñcaḥ || 36 ||

426

tasmai bhavān hayaśirastanuvaṃ hi bibhrad -
 vēdadruhāvatibalau madhukaiṭabhākhyau |
 hatvā'nayacchrutigaṇāṃstu rajastamaśca
 sattvaṃ tava priyatamāṃ tanumāmananti || 37 ||

427

itthaṃ nṛtiryagr̥ṣidēvajhaṣāvatārai -
 rlōkān vibhāvayasi haṃsi jagatpratīpān |
 dharmam mahāpuruṣa pāsi yugānuvṛttaṃ
 channaḥ kalau yadabhavastriyugō'tha sa tvam || 38 ||

428

naitanmanastava kathāsu vikuṇṭhanātha
 samprīyatē duritaduṣṭamasādhu tīvram |
 kāmāturaṃ harṣaśōkabhayaiṣaṇārtam
 tasmin katham tava gatiṃ vimṛśāmi dīnaḥ || 39 ||

429

jihvaikatō'cyuta vikarṣati māvitrptā
 śīśnō'nyatastvagudaram śravaṇam kutaścit |
 ghrāṇō'nyataścapaladr̥k kva ca karmaśakti -
 rbahvyaḥ sapatnya iva gēhapatim lunanti || 40 ||

430

ēvaṃ svakarmapatitam bhavavaitaraṇyā -
 manyōnyaajanmamarāṇāśanabhītabhītam |
 paśyan janam svaparaviḡrahavairamaitram
 hantēti pāracara pīpṛhi mūḍhamadya || 41 ||

431

kō nvatra tē'khilagurō bhagavan prayāsa
 uttāraṇē'sya bhavasambhavalōpahētōḥ |
 mūḍhēṣu vai mahadanugraha ārtabandhō
 kiṃ tēna tē priyajanānanusevatām naḥ || 42 ||

432

naivōdvijē para duratyayavaitaraṇyā -

stvadviryaḡāyanamahāmṛtamagnacittaḥ |

śōcē tatō vimukhacētasā indriyārtha -

māyāsukhāya bharamudvahaṭō vimūḍhān || 43 ||

433

prāyēṇa dēva munayaḥ svavimuktikāmāḥ

maunaṃ caranti vijanē na parārthanīṣṭhāḥ |

naitānvihāya kṛpaṇānvimumukṣa ēkō

nānyaṃ tvadasya śaraṇaṃ bhramatō'nupaśyē || 44 ||

434

yanmaithunādigrhamēdhisukhaṃ hi tucchaṃ

kaṇḍūyanēna karayōriva duḥkhaḡduḥkham |

tr̥pyanti nēha kṛpaṇā bahuduḥkhabhājaḥ

kaṇḍūtivanmanasijaṃ viśahēta dhīraḥ || 45 ||

435

maunavrataśrutatapō'dhyayanasvadharma -

vyākhyārahōjapasamādhaya āpavargyāḥ |

prāyaḥ paraṃ puruṣa tē tvajitēndriyāṇāṃ

vārtā bhavantyuta na vātra tu dāmbhikānām || 46 ||

436

rūpē imē sadasatī tava vēdasṛṣṭē

bījāṅkurāviva na cānyadarūpakasya |

yuktāḥ samakṣamubhayatra vicinvatē tvāṃ

yōgēna vahnimiva dāruṣu nānyataḥ syāt || 47 ||

437

tvāṃ vāyuragniravanirviyadambumātrāḥ

prāṇēndriyāṇi hṛdayaṃ cidanugrahaśca |

sarvaṃ tvamēva saguṇō viguṇaśca bhūman

nānyattvadastyapi manōvacasā niruktam || 48 ||

438

naitē guṇā na guṇinō mahadādayō yē

sarvē manaḥ prabhṛtayaḥ sahadēvamartyāḥ |

ādyantavanta urugāya vidanti hi tvā -

mēvaṃ vimṛśya sudhiyō viramanti śabdāt || 49 ||

439

tat tērhattama namaḥ stutikarmapūjāḥ

karma smṛtiścaraṇayōḥ śravaṇaṃ kathāyām |

saṃsēvayā tvayi vinēti ṣaḍaṅgayā kiṃ

bhaktiṃ janaḥ paramahaṃsagatau labhēta || 50 ||

440

nārada uvāca

ētāvadvarṇitaguṇō bhaktyā bhaktēna nirguṇaḥ |

prahlādaṃ praṇataṃ prītō yatamanyurabhāṣata || 51 ||

441

śrībhagavānuvāca

prahlāda bhadra bhadraṃ tē prītō'haṃ tē'surōttama |

varam vṛṇīṣvābhimataṃ kāmapūrō'smyahaṃ nṛṇām || 52 ||

442

māmaprīṇata āyusman darśanaṃ durlabhaṃ hi mē |

dr̥ṣṭvā mām na punarjanturātmānaṃ taptumarhati || 53 ||

443

prīṇanti hyatha mām dhīrāḥ sarvabhāvēna sādhaṇaḥ |

śrēyaskāmā mahābhāga sarvāsāmāśiṣāṃ patim || 54 ||

444

ēvaṃ pralōbhyamānō'pi varairlōkapralōbhanaiḥ |

ēkāntitvādbhagavati naicchattānasurōttamaḥ || 55 ||

445

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyām

saptamaskandhē prahlādacaritē bhagavatstavō

nāma navamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē daśamō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

*bhaktiyōgasya tat sarvamantarāyatayārbhakaḥ |
manyamānō hṛṣīkēśaṃ smayamāna uvāca ha || 1 ||*

446

prahlāda uvāca

*mā māṃ pralōbhayōtpattyā'saktaṅkāmēṣu tairvaraiḥ |
tatsaṅgabhītō nirviṇṇō mumukṣustvāmupāśritaḥ || 2 ||*

447

*bhṛtyalakṣaṇajijñāsurbhaktaṃ kāmēṣvacōdayat |
bhavān saṃsārabījēṣu hṛdayagranthiṣu prabhō || 3 ||*

448

*nānyathā tē'khilagurō ghaṭēta karuṇātmanaḥ |
yasta āśiṣa āśāstē na sa bhṛtyaḥ sa vai vaṇik || 4 ||*

449

*āśāsānō na vai bhṛtyaḥ svāmīnyāśiṣa ātmanaḥ |
na svāmī bhṛtyataḥ svāmyamicchan yō rāti cāśiṣaḥ || 5 ||*

450

*ahaṃ tvakāmastvadbhaktastvaṃ ca svāmyanapāśrayaḥ |
nānyathēhāvayōrarthō rājasēvakayōriva || 6 ||*

451

*yadi rāsīśa mē kāmān varāṃstvaṃ varadarṣabha |
kāmānām hṛdyasaṃrōhaṃ bhavatastu vṛṇē varam || 7 ||*

452

- indriyāṇi manaḥ prāṇa ātmā dharmō dhṛtirmatiḥ |*
hrīḥ śrīstējaḥ smṛtiḥ satyaṃ yasya naśyanti janmanā || 8 || 453
- vimuñcati yadā kāmān mānavō manasi sthitān |*
tarhyēva puṇḍarīkākṣa bhagavattvāya kalpatē || 9 || 454
- ōṃ namō bhagavatē tubhyaṃ puruṣāya mahātmanē |*
harayē'dbhutasimhāya brahmaṇē paramātmanē || 10 || 455
- nṛsimha uvāca*
naikāntinō mē mayi jātvihāśiṣa
āśāsate'mutra ca yē bhavadvidhāḥ |
athāpi manvantaramētadatra
daityēśvarāṇāmanubhuñkṣva bhōgān || 11 || 456
- kathā madīyā juṣamāṇaḥ priyāstva -*
māvēśya māmātmani santamēkam |
sarvēṣu bhūtēṣvadhiyajñamīśaṃ
yajasva yōgēna ca karma hinvan || 12 || 457
- bhōgēna puṇyaṃ kuśalēna pāpaṃ*
kalēvaraṃ kālajavēna hitvā |
kīrtiṃ viśuddhāṃ suralōkagītāṃ
vitāya māmēśyasi muktabandhaḥ || 13 || 458
- ya ētat kīrtayēnmahyaṃ tvayā gītamidam naraḥ |*
tvāṃ ca mām ca smaran kālē karmabandhātpramucyatē || 14 || 459

prahlāda uvāca

varaṃ varaya ētat tē varadēśānmahēśvara |

yadanindat pitā mē tvāmaividvāmstēja aiśvaram || 15 ||

460

viddhāmarṣāśayaḥ sākṣāt sarvalōkagurum prabhum |

bhrātrhēti mṛṣādrṣṭistvadbhaktē mayi cāghavān || 16 ||

461

tasmātpitā mē pūyēta durantāddustarādaghāt |

pūtastē'pāṅgasandrṣṭastadā kṛpaṇavatsala || 17 ||

462

śrībhagavānuvāca

triḥsaptabhiḥ pitā pūtaḥ pitṛbhiḥ saha tē'nagha |

yatsādhō'sya grhē jātō bhavān vai kulapāvanaḥ || 18 ||

463

yatra yatra ca madbhaktāḥ praśāntāḥ samadarśinaḥ |

sādhavaḥ samudācārāstē pūyantyapi kīkaṭāḥ || 19 ||

464

sarvātmanā na hiṃsanti bhūtagrāmēṣu kiñcana |

uccāvacēṣu daityēndra madbhāvēna gatasprhāḥ || 20 ||

465

bhavanti puruṣā lōkē madbhaktāstvēmanuvratāḥ |

bhavān mē khalu bhaktānām sarvēṣām pratirūpadhrk || 21 ||

466

kuru tvam prētakṛtyāṇi pituḥ pūtasya sarvaśaḥ |

madaṅgasparśanēnāṅga lōkān yāsyati suprajāḥ || 22 ||

467

pitryam ca sthānamātiṣṭha yathōktaṃ brahmavādibhiḥ |

mayyāvēśya manastāta kuru karmāṇi matparaḥ || 23 ||

468

nārada uvāca

prahlādō'pi tathā cakrē pituryatsāmparāyikam |

yathā'ha bhagavān rājannabhiṣiktō dvijōttamaiḥ || 24 ||

469

prasādasumukhaṃ drṣṭvā brahmā narahariṃ harim |

stutvā vāgbhiḥ pavitrābhiḥ prāha dēvādibhirvṛtaḥ || 25 ||

470

brahmōvāca

dēvadēvākhilādhyakṣa bhūtabhāvana pūrvaja |

diṣṭyā tē nihataḥ pāpō lōkasantāpanō'suraḥ || 26 ||

471

yō'sau labdhavarō mattō na vadhyō mama sṛṣṭibhiḥ |

tapōyōgabaloṇnaddhaḥ samastanigamānahan || 27 ||

472

diṣṭyāsyā tanayaḥ sādhumahābhāgavatō'rbhakaḥ |

tvayā vimōcitō mṛtyōrdisṭyā tvāṃ samitō'dhunā || 28 ||

473

ētaḥ vapustē bhagavan dhyāyataḥ prayatātmanaḥ |

sarvatō gōpṭṛ santrāsānmṛtyōrapi jighāṃsataḥ || 29 ||

474

nṛsiṃha uvāca

maivam varō'surāṇām tē pradēyaḥ padmasambhava |

varaḥ krūranisargāṇāmahīnāmamṛtaṃ yathā || 30 ||

475

nārada uvāca

ityuktvā bhagavān rājaṃstatraivāntardadhē hariḥ |

adṛśyaḥ sarvabhūtānām pūjitaḥ paramēṣṭhinā || 31 ||

476

tataḥ sampūjya śirasā vavandē paramēṣṭhinam |

bhavaṃ prajāpatīn dēvān prahlādō bhagavatkalāḥ || 32 ||

477

tataḥ kāvyādibhiḥ sārdhaṃ munibhiḥ kamalāśanaḥ daityānāṃ dānavānāṃ ca prahlādamakarōtpatim 33	478
pratinandya tatō dēvāḥ prayujya paramāśiṣaḥ svadhāmāni yayū rājan brahmādyāḥ pratipūjitāḥ 34	479
ēvaṃ tau pārśadau viṣṇōḥ putratvaṃ prāpitau ditēḥ hr̥di sthitēna hariṇā vairabhāvēna tau hatau 35	480
punaśca viprasāpēna rākṣasau tau babhūvatuḥ kumbhakarṇadaśagrīvau hatau tau rāmaṇvīkramaiḥ 36	481
śayānau yudhi nirbhinnahr̥dayau rāmasāyakaiḥ taccittau jahaturdēhaṃ yathā prāktanajanmani 37	482
tāvihātha punarjātau śiśupālakarūṣajau harau vairānubandhēna paśyatastē samīyatuḥ 38	483
ēnaḥ pūrvakṛtaṃ yattadrājānaḥ kṛṣṇavairiṇaḥ jahustvantē tadātmānaḥ kīṭaḥ pēśaskṛtō yathā 39	484
yathā yathā bhagavatō bhaktyā paramayābhidā nr̥pāścaidyādayaḥ sātmyaṃ harēstaccintayā yayuḥ 40	485
ākhyātaṃ sarvamētattē yanmāṃ tvam̐ paripṛṣṭavān damaghōṣasutādīnāṃ harēḥ sātmyamapi dviṣām 41	486
ēṣā brahmaṇyadēvasya kṛṣṇasya ca mahātmanaḥ avatārakathā puṇyā vadhō yatrādidaityaḥ 42	487
prahlādasyānucaritaṃ mahābhāgavatasya ca bhaktirjñānaṃ viraktiśca yāthātmyaṃ cāsyā vai harēḥ 43	488

sargasthityapyayēśasya guṇakarmānuvarṇanam parāvarēṣāṃ sthānānāṃ kālēna vyatyayō mahān 44	489
dharmō bhāgavatānāṃ ca bhagavān yēna gamyatē ākhyānē'smin samāmnātamādhyātmikamaśēṣataḥ 45	490
ya ētat puṇyamākhyānaṃ viṣṇōrvīryōpabrṃhitam kīrtayēcchraddhayā śrutvā karmaśairvimucyatē 46	491
ētadya ādipuruṣasya mṛgēndralīlāṃ daityēndrayūthapavadhaṃ prayataḥ paṭhēta daityātmajasya ca satāṃ pravarasya puṇyaṃ śrutvānubhāvamakutōbhayaṃ lōkaṃ 47	492
yūyaṃ nṛlōkē bata bhūribhāgā lōkaṃ punānā munayō'bhiyanti yēṣāṃ grhānāvasatīti sākṣā - dgūḍhaṃ paraṃ brahma manuṣyaliṅgam 48	493
sa vā ayaṃ brahma mahadvimṛgya - kaivalyanirvāṇasukhānubhūtiḥ priyaḥ suhrdvaḥ khalu mātulēya ātmārhaṇīyō vidhikṛdguruśca 49	494
na yasya sākṣādbhavapadmajādibhī rūpaṃ dhiyā vastutayōpavarṇitam maunēna bhaktyōpaśamēna pūjitaḥ prasīdatāmēṣa sa sātvatāṃ patiḥ 50	495

sa ēṣa bhagavān rājan vyatanōdvihataṃ yaśaḥ purā rudrasya dēvasya mayēnānantamāyinā 51	496
rājōvāca kasmin karmaṇi dēvasya mayō'hañjagadīśituḥ yathā cōpacitā kīrtiḥ kṛṣṇēnānēna kathyatām 52	497
nārada uvāca nirjitā asurā dēvairyudhyanēnōpabrṃhitaiḥ māyināṃ paramācāryaṃ mayaṃ śaraṇamāyayuh 53	498
sa nirmāya purastisrō haimīraupyāyasīrvibhuḥ durlakṣyāpāyasamyoḡgā durvitarkyaparicchadāḥ 54	499
tābhistē'surasēnānyō lōkāṃstrīn sēśvarānnṛpa smarantō nāśayāñcakruḥ pūrvavairamalakṣitāḥ 55	500
tatastē sēśvarā lōkā upāsādyēśvaraṃ vibhō trāhi nastāvakān dēva vinaṣṭāṃstripurālayaiḥ 56	501
athānugṛhya bhagavānmā bhaiṣṭēti surān vibhuḥ śaraṃ dhanuṣi sandhāya purēṣvastraṃ vyamuñcata 57	502
tatō'gnivarṇā iṣava utpētuh sūryamaṇḍalāt yathā mayūkhasandōhā nādrśyanta purō yataḥ 58	503
taiḥ sprṣṭā vyasavaḥ sarvē nipētuh sma puraukasaḥ tānānīya mahāyōgī mayaḥ kūparasē'kṣipat 59	504
siddhāmṛtarasasprṣṭā vajrasārā mahaujasah uttasthurmēghadalanā vaidyutā iva vahnayaḥ 60	505

<i>vilōkya bhagnasaṅkalpaṃ vīmanaskaṃ vṛṣadhvajam tadāyaṃ bhagavān viṣṇustatrōpāyamakalpayat 61 </i>	506
<i>vatsa āsīttadā brahmā svayaṃ viṣṇurayaṃ hi gauḥ praviśya tripuraṃ kālē rasakūpāmṛtaṃ papau 62 </i>	507
<i>tē'surā hyapi paśyantō na nyaṣēdhan vimōhitāḥ tadvijñāya mahāyōgī rasapālānidaṃ jagau 63 </i>	508
<i>svayaṃ viśōkaḥ śōkārtān smaran daivagatiṃ ca tām dēvō'surō narō'nyō vā nēśvarō'stīha kaścana 64 </i>	509
<i>ātmanō'nyasya vā diṣṭaṃ daivēnāpōhituṃ dvayōḥ athāsau śaktibhiḥ svābhiḥ śambhōḥ prādhānikaṃ vyadhāt 65 </i>	510
<i>dharmajñānaviraktyṛddhitapōvidyākriyādibhiḥ rathaṃ sūtaṃ dhvajaṃ vāhān dhanurvarmaśarādi yat 66 </i>	511
<i>sannaddhō rathamāsthāya śaraṃ dhanurupādādē śaraṃ dhanuṣi sandhāya muhūrtē'bhijitīśvaraḥ 67 </i>	512
<i>dadāha tēna durbhēdyā harō'tha tripurō nṛpa divi dundubhayō nēdurvimānaśatasaṅkulāḥ 68 </i>	513
<i>dēvarṣipitṛsiddhēśā jayēti kusumōtkaraiḥ avākiran jagurhṛṣṭā nanṛtuścāpsarōgaṇāḥ 69 </i>	514
<i>ēvaṃ dagdhvā purastisrō bhagavān purahā nṛpa brahmādibhiḥ stūyamānaḥ svadhāma pratyapadyata 70 </i>	515
<i>ēvaṃ vidhānyasya harēḥ svamāyayā viḍambamānasya nṛlōkamātmanaḥ </i>	

vīryāṇi gītānyrṣibhirjagadgurō -

rlōkān punānānyaparaṃ vadāmi kim || 71 ||

516

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē yudhiṣṭhiranāradasaṃvādē tripuravijayō
nāma daśamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē ēkādaśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

śrutvēhitam sādhusabhāsabhājitaṃ

mahattamāgranya urukramātmanaḥ ।

yudhiṣṭhirō daityapatērmudā yutaḥ

papraccha bhūyastanayaṃ svayambhuvaḥ ॥ 1 ॥

517

yudhiṣṭhira uvāca

bhagavan śrōtūmicchāmi nṛṇāṃ dharmam sanātanam ।

varṇāśramācārayutaṃ yat pumān vindatē param ॥ 2 ॥

518

bhavān prajāpatēḥ sākṣādātmajaḥ paramēṣṭhinaḥ ।

sutānāṃ sammatō brahmaṃstapōyōgasamādhībhiḥ ॥ 3 ॥

519

nārāyaṇaparā viprā dharmam guhyam param viduḥ ।

karuṇāḥ sādhaveḥ śāntāstvadvidhā na tathāparē ॥ 4 ॥

520

nārada uvāca

natvā bhagavatē'jāya lōkānāṃ dharmahētavē ।

vakṣyē sanātanaṃ dharmam nārāyaṇamukhācchrutam ॥ 5 ॥

521

yō'vatīryātmanōṃ'sēna dākṣāyaṇyāṃ tu dharmataḥ ।

lōkānāṃ svastayē'dhyāstē tapō badarikāśramē ॥ 6 ॥

522

<i>dharmamūlaṃ hi bhagavān sarvavēdamayō hariḥ </i> <i>smṛtaṃ ca tadvidāṃ rājan yēna cātmā prasīdati 7 </i>	523
<i>satyaṃ dayā tapaḥ śaucaṃ titikṣēkṣā śamō damaḥ </i> <i>ahiṃsā brahmacaryaṃ ca tyāgaḥ svādhyāya ārjavam 8 </i>	524
<i>santōṣaḥ samadṛk sēvā grāmyēhōparamaḥ śanaiḥ </i> <i>nṛṇāṃ viparyayēhēkṣā maunamātmavimarśanam 9 </i>	525
<i>annādyādēḥ saṃvibhāgō bhūtēbhyaśca yathārhataḥ </i> <i>tēṣvātmadēvatābuddhiḥ sutarāṃ nṛṣu pāṇḍava 10 </i>	526
<i>śravaṇaṃ kīrtanaṃ cāsyā smaraṇaṃ mahatāṃ gatēḥ </i> <i>sēvējyāvanatirdāsyāṃ sakhyamātmamasamarpaṇam 11 </i>	527
<i>nṛṇāmayaṃ parō dharmāḥ sarvēśāṃ samudāhṛtaḥ </i> <i>triṃśallakṣaṇavān rājan sarvātmā yēna tuṣyati 12 </i>	528
<i>saṃskārā yadavicchinnaḥ sa dvijō'jō jagāda yam </i> <i>ījyādhyayanadānāni vihitāni dvijanmanām </i> <i>janmakarmāvadātānāṃ kriyāścāśramacōditāḥ 13 </i>	529
<i>viprasyādhyayanādīni ṣaḍanyasyāpratigrahaḥ </i> <i>rājñō vṛttiḥ prajāgōpturaviprād vā karādibhiḥ 14 </i>	530
<i>vaiśyastu vārtāvṛttiśca nityaṃ brahmakulānugaḥ </i> <i>śūdrasya dvijaśuśrūṣā vṛttiśca svāminō bhavēt 15 </i>	531
<i>vārtā vicitrā śālīnayāyāvaraśilōñchanam </i> <i>vipravṛttiścaturdhēyaṃ śrēyasī cōttarōttarā 16 </i>	532

<i>jaghanyō nōttamāṃ vṛttimanāpadi bhajēnnaraḥ </i> <i>ṛtē rājanyamāpatsu sarvēśāmapī sarvaśaḥ 17 </i>	533
<i>ṛtāmṛtābhyāṃ jīvēta mṛtēna pramṛtēna vā </i> <i>satyānṛtābhyāṃ jīvēta na śvavṛttyā kathañcana 18 </i>	534
<i>ṛtamuñchaśīlaṃ prōktamamṛtaṃ yadayācitam </i> <i>mṛtaṃ tu nityayācñā syāt pramṛtaṃ karṣaṇaṃ smṛtaṃ 19 </i>	535
<i>satyānṛtaṃ tu vāñijyaṃ śvavṛttirnīcasēvanam </i> <i>varjayēt tāṃ sadā viprō rājanyaśca jugupsitām </i> <i>sarvavēdamayō vipraḥ sarvadēvamayō nṛpaḥ 20 </i>	536
<i>śamō damastapaḥ śaucaṃ santōṣaḥ kṣāntirārjavam </i> <i>jñānaṃ dayācyutātmatvaṃ satyaṃ ca brahmalakṣaṇam 21 </i>	537
<i>śauryaṃ vīryaṃ dhṛtistējastyāga ātmajayaḥ kṣamā </i> <i>brahmaṇyatā prasādaśca rakṣā ca kṣatralakṣaṇam 22 </i>	538
<i>dēvagurvacyutē bhaktistrivargaparipōṣaṇam </i> <i>āstikyamudyamō nityaṃ naipuṇyaṃ vaiśyalakṣaṇam 23 </i>	539
<i>śūdrasya sannatiḥ śaucaṃ sēvā svāminyamāyayā </i> <i>amantrayajñō hyastēyaṃ satyaṃ goviprarakṣaṇam 24 </i>	540
<i>strīṇāṃ ca patidēvānāṃ tacchuśrūṣānukūlatā </i> <i>tadbandhuṣvanuvṛttiśca nityaṃ tadvratadhāraṇam 25 </i>	541
<i>sammārjanōpalēpābhyāṃ grhamāṇḍalavartanaiḥ </i> <i>svayaṃ ca maṇḍitā nityaṃ parimṛṣṭaparicchadā 26 </i>	542

kāmairuccāvacaiḥ sādhvī praśrayēṇa damēna ca |
vākyaiḥ satyaiḥ priyaiḥ prēmṇā kālē kālē bhajēt patim || 27 || 543

santuṣṭālōlupā dakṣā dharmajñā priyasatyavāk |
apramattā śuciḥ snigdhā patiṃ tvapatitaṃ bhajēt || 28 || 544

yā patiṃ haribhāvēna bhajēcchrīriva tatparā |
haryātmanā harērlōkē patyā śrīriva mōdatē || 29 || 545

vṛttiḥ saṅkarajātīnāṃ tattatkulakṛtā bhavēt |
acaurāṇāmapāpānāmantyajāntē'vasāyinām || 30 || 546

prāyaḥ svabhāvavihitō nṛṇāṃ dharmō yugē yugē |
vēdadṛgbhiḥ smṛtō rājan prētya cēha ca śarmakṛt || 31 || 547

vṛttyā svabhāvakṛtayā vartamānaḥ svakarmakṛt |
hitvā svabhāvajaṃ karma śanairnirguṇatāmiyāt || 32 || 548

upyamānaṃ muhuḥ kṣētraṃ svayaṃ nirvīryatāmiyāt |
na kalpatē punaḥ sūtyai uptaṃ bījaṃ ca naśyati || 33 || 549

ēvaṃ kāmāśayaṃ cittam kāmānāmatisevayā |
virajyēta yathā rājannāgnivat kāmabindubhiḥ || 34 || 550

yasya yallakṣaṇaṃ prōktaṃ puṃsō varṇābhivyañjakam |
yadanyatrāpi dṛśyēta tattēnaiva vinirdiśēt || 35 || 551

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē yudhiṣṭhiranāradasaṃvādē sadācāranirṇayō
nāma ēkādaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē dvādaśō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

*brahmacārī gurukulē vasan dāntō gurōrhitam |
ācaran dāsavannīcō gurau sudṛḍhasauhṛdaḥ || 1 ||* 552

*sāyaṃ prātarupāsīta gurvagnyarkasurōttamān |
ubhē sandhyē ca yataavāg japan brahma samāhitaḥ || 2 ||* 553

*chandāṃsyadhīyīta gurōrāhūtaścēt suyantritaḥ |
upakramē'vasānē ca caraṇau śirasā namēt || 3 ||* 554

*mēkhalājinavāsāṃsi jaṭādaṇḍakamaṇḍalūn |
bibhṛyādupavītaṃ ca darbhapāṇiryathōditam || 4 ||* 555

*sāyaṃ prātaścarēdbhaikṣaṃ guravē tannivēdayēt |
bhuñjīta yadyanuñātō nō cēdupavasēt kvacit || 5 ||* 556

*suśīlō mitabhug dakṣaḥ śraddadhānō jitēndriyaḥ |
yāvadarthaṃ vyavaharēt strīṣu strīnirjitēṣu ca || 6 ||* 557

*varjayēt pramadāgāthāmagrhassthō bṛhadvrataḥ |
indriyāṇi pramāthīni harantyapi yatērmanaḥ || 7 ||* 558

kēśaprasādhanōnmardasnapanābhyañjanādikam gurustrībhīryuvatibhiḥ kārāyēnnātmanō yuvā 8	559
nanvagniḥ pramadā nāma ghṛtakumbhasamaḥ pumān sutāmapī rahō jahyādanyadā yāvadarthakṛt 9	560
kalpayitvā'tmanā yāvadābhāsamidamīśvaraḥ dvaitam tāvanna viramēt tatō hyasya viparyayaḥ 10	561
ētat sarvaṃ gr̥hasthasya samāmnātaṃ yatērapī guruvṛttirvikalpēna gr̥hasthasyartugāmināḥ 11	562
añjanābhyañjanōnmardastryavalēkhāmiṣaṃ madhu sraggandhalēpālāṅkāramstyajēyuryē dhṛtavratāḥ 12	563
uṣitvaivaṃ gurukulē dvijō'dhītyāvabudhya ca trayīm sāṅgōpaniṣadaṃ yāvadārthaṃ yathābalaṃ 13	564
dattvā varamanujñātō gurōḥ kāmāṃ yadīśvaraḥ gr̥haṃ vanaṃ vā praviśēt pravrajēt tatra vā vasēt 14	565
agnau gurāvātmani ca sarvabhūteṣvadhōkṣajam bhūtaiḥ svadhāmabhiḥ paśyēdapraviṣṭaṃ praviṣṭavat 15	566
ēvaṃ vidhō brahmacārī vānaprasthō yatirgrhī caran vīditavijñānaḥ paraṃ brahmādhigacchati 16	567
vānaprasthasya vakṣyāmi niyamān munisammātān yānātiṣṭhan munirgacchēdṛṣilōkamihāñjasā 17	568
na kṛṣṭapacyamaśnīyādakṛṣṭaṃ cāpyakālataḥ agnipakvamathāmaṃ vā arkapakvamutāharēt 18	569

vanyaiścarupurōḍāśān nirvapēt kālacōditān labdhē navē navē'nnādyē purāṇaṃ tu parityajēt 19	570
agniyarthamēva śaraṇamuṭajam vādrīkandarām śrayēta himavāyvagnivarṣārkatapaṣāṭ svayam 20	571
kēśarōmanakhaśmaśrumalāni jaṭilō dadhat kamaṇḍalvajinē daṇḍavalkalāgniparicchadān 21	572
carēd vanē dvādaśābdānaṣṭau vā caturō munīḥ dvāvēkaṃ vā yathā buddhirna vipadyēta kṛcchrataḥ 22	573
yadākalpaḥ svakriyāyāṃ vyādhibhirjarayāthavā ānvīkṣikyāṃ vā vidyāyāṃ kuryādanaśanādīkam 23	574
ātmanyagnīn samārōpya sannyasyāhammamātmatām kāraṇēṣu nyasēt samyak saṅghātaṃ tu yathārghataḥ 24	575
khē khāni vāyau niśvāsāṃstējasyūṣmāṇamātmavān apsvasṛkṣlēṣmapūyāni kṣitau śēṣaṃ yathōdbhavam 25	576
vācamagnau savaktavyāmīndrē śilpaṃ karāvapi padāni gatyā vayasi ratyōpasthaṃ prajāpatau 26	577
mṛtyau pāyauṃ visargaṃ ca yathāsthānaṃ vinirdiśēt dikṣu śrōtraṃ sanādēna sparśamadyātmani tvacam 27	578
rūpāṇi cakṣuṣā rājan jyōtiṣyabhinivēśayēt apsu pracētasā jihvāṃ ghrēyairghrāṇaṃ kṣitau nyasēt 28	579

manō manōrathaiścandrē buddhiṃ bōdhyaiḥ kavau parē |
 karmāṇyadhyātmanā rudrē yadahammamatākriyā |
 sattvēna cittaṃ kṣētrajñē guṇairvaikārikaṃ parē || 29 || 580

apsu kṣitimapō jyōtiṣyadō vāyau nabhasyamum |
 kūṭasthē tacca mahati tadavyaktē'kṣarē ca tat || 30 || 581

ityakṣaratayā'tmānaṃ cinmātramavaśēṣitam |
 jñātvādvayō'tha viramēd dagdhayōnirivānalaḥ || 31 || 582

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
 saptamaskandhē yudhiṣṭhirasaṃvādē sadācāranirṇayō nāma
 dvādaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē trayōdaśō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

kalpastvēvaṃ parivrajya dēhamātrāvaśēṣitaḥ |

grāmaikarātravidhinā nirapēkṣaścarēnmahīm || 1 ||

583

bibhṛyād yadyasau vāsaḥ kaupīnācchādanaṃ param |

tyaktaṃ na daṇḍaliṅgādēranyat kiñcidanāpadi || 2 ||

584

ēka ēva carēd bhikṣurātmārāmō'napāśrayaḥ |

sarvabhūtasuhr̥cchāntō nārāyaṇaparāyaṇaḥ || 3 ||

585

paśyēdātmanyadō viśvaṃ parē sadasatō'vyayē |

ātmānaṃ ca paraṃ brahma sarvatra sadasanmayē || 4 ||

586

suptaprabōdhayōḥ sandhāvātmanō gatimātmadr̥k |

paśyan bandhaṃ ca mōkṣaṃ ca māyāmātraṃ na vastutaḥ || 5 ||

587

nābhinandēd dhruvaṃ mṛtyumadhruvaṃ vāsya jīvitam |

kālaṃ paraṃ pratikṣēta bhūtānāṃ prabhavāpyayam || 6 ||

588

nāsacchāstrēṣu sajjēta nōpajīvēta jīvikām |

vādavādāmstyajēttarkān pakṣaṃ kaṃ ca na saṃśrayēt || 7 ||

589

<i>na śiṣyānanubadhnīta granthān naivābhyasēd bahūn </i>	
<i>na vyākhyāmupayunñjīta nārambhānārabhētkvacit 8 </i>	590
<i>na yatērāśramah prāyō dharmahēturmahātmanaḥ </i>	
<i>śāntasya samacittasya bibhṛyāduta vā tyajēt 9 </i>	591
<i>avyaktaliṅgō vyaktārthō manīṣyunmattabālavat </i>	
<i>kavirmūkavadātmānaṃ sa dṛṣṭyā darśayēnnṛṇām 10 </i>	592
<i>atrāpyudāharantīmamitihāsaṃ purātanam </i>	
<i>prahlādasya ca saṃvādaṃ munērājagarasya ca 11 </i>	593
<i>taṃ śayānaṃ dharōpasthē kāvēryāṃ sahyasānuni </i>	
<i>rajasvalaistanūdēśairnigūḍhāmalatējasam 12 </i>	594
<i>dadarśa lōkān vicaran lōkatattvavivitsayā </i>	
<i>vṛtō'mātyaiḥ katipayaiḥ prahlādō bhagavatpriyaḥ 13 </i>	595
<i>karmaṇā'kṛtibhirvācā liṅgairvarṇāśramādibhiḥ </i>	
<i>na vidanti janā yaṃ vai sō'sāviti na vēti ca 14 </i>	596
<i>taṃ natvābhyarcya vidhivat pādayōḥ śirasā sprśan </i>	
<i>vivitsuridamaprākṣīnmahābhāgavatō'suraḥ 15 </i>	597
<i>bibharṣi kāyaṃ pīvānaṃ sōdyamō bhōgavān yathā </i>	
<i>vittaṃ caivōdyamavatāṃ bhōgō vittavatāmiha </i>	
<i>bhōgināṃ khalu dēhō'yaṃ pīvā bhavati nānyathā 16 </i>	598
<i>na tē śayānasya nirudyamasya</i>	
<i>brahman nu hārthō yata ēva bhōgaḥ </i>	

abhōginō'yaṃ tava vipra dēhaḥ

pīvā yatastadvada naḥ kṣamaṃ cēt || 17 ||

599

kaviḥ kalpō nipuṇaḍṛk citrapriyakathaḥ samaḥ |

lōkasya kurvataḥ karma śēṣē tadvīkṣitāpi vā || 18 ||

600

nārada uvāca

sa itthaṃ daityapatinā paripṛṣṭō mahāmuniḥ |

smayamānastamabhyāha tadvāgamṛtayantritaḥ || 19 ||

601

brāhmaṇa uvāca

vēdēdamasuraśrēṣṭha bhavān nanvāryasammataḥ |

īhōparamayōrnṛṇāṃ padānyadhyātmacakṣuṣā || 20 ||

602

yasya nārāyaṇō dēvō bhagavān hṛdgataḥ sadā |

bhaktyā kēvalayājñānaṃ dhunōti dhvāntamarkavat || 21 ||

603

athāpi brūmahē praśnāṃstava rājan yathāśrutam |

sambhāvanīyō hi bhavānātmanaḥ śuddhimicchatām || 22 ||

604

tṛṣṇayā bhavavāhinyā yōgyaiḥ kāmairapūrayā |

karmāṇi kāryamāṇō'haṃ nānāyōniṣu yōjitaḥ || 23 ||

605

yadṛcchayā lōkamimaṃ prāpitaḥ karmabhirbhraman |

svargāpavargayōrdvāraṃ tiraścāṃ punarasya ca || 24 ||

606

atrāpi dampatīnāṃ ca sukhāyānyāpanuttayē |

karmāṇi kurvatām drṣṭvā nivṛttō'smi viparyayam || 25 ||

607

sukhamasyātmanō rūpaṃ sarvēhōparatistanaḥ |

manaḥsaṃsparśajān drṣṭvā bhōgān svapsyāmi saṃviśan || 26 ||

608

ityētaḍātmanaḥ svārthaṃ santaṃ vismr̥tya vai pumān vicitrāmasati dvaitē ghōrāmāpnōti saṃsṛtim 27	609
jalaṃ tadudbhavaiśchannaṃ hitvājñō jalakāmyayā mṛgatṛṣṇāmupādhāvēdyathānyatrārthadṛk svataḥ 28	610
dēhādibhirdaivatantrairātmanaḥ sukhamīhataḥ duḥkhātyayaṃ cānīśasya kriyā mōghāḥ kṛtāḥ kṛtāḥ 29	611
ādhyātmikādibhirduḥkhairavimuktasya karhicit martyasya kṛcchrōpanatairarthaiḥ kāmāiḥ kriyēta kim 30	612
paśyāmi dhanināṃ klēśaṃ lubdhānāmajitātmanām bhayādalabdhanidrāṇāṃ sarvatō'bhiviśaṅkinām 31	613
rājataścaurataḥ śatrōḥ svajanāt paśupakṣitaḥ arthibhyaḥ kālataḥ svasmānnityaṃ prāṇārthavadbhayaṃ 32	614
śōkamōhabhayakrōdharāgaklaibyaśramādayaḥ yanmūlāḥ syurnṛṇāṃ jahyāt spṛhāṃ prāṇārthayōrbudhaḥ 33	615
madhukāramahāsarṇpau lōkē'smin nō gurūttamau vairāgyaṃ paritōṣaṃ ca prāptā yacchikṣayā vāyam 34	616
virāgaḥ sarvakāmēbhyaḥ śikṣitō mē madhuvratāt kṛcchrāptaṃ madhuvad vittaṃ hatvāpyanyō harētpatim 35	617
anīhaḥ parituṣṭātmā yaḍṛcchōpanatādaham nō cēcchayē bahvahāni mahāhiriva sattvavān 36	618
kvacidalpaṃ kvacid bhūri bhuñjē'nnam svādvāsvādu vā kvacidbhūri guṇōpētaṃ guṇahīnamuta kvacit 37	619

<i>śraddhayōpahṛtaṃ kvāpi kadācinmānavarjitam </i> <i>bhuñjē bhuktvātha kasmimścīd divā naktam yadṛcchayā 38 </i>	620
<i>kṣaumaṃ dukūlamajinaṃ cīraṃ valkalamēva vā </i> <i>vasē'nyadapi samprāptaṃ diṣṭabhuk tuṣṭadhīraham 39 </i>	621
<i>kvacicchayē dharōpasthē tṛṇaparnāśmabhasmasu </i> <i>kvacit prāsādaparyāṅkē kaśīpau vā parēcchayā 40 </i>	622
<i>kvacit snātō'nuliptāṅgaḥ suvāsāḥ sragvyalaṅkṛtaḥ </i> <i>rathēbhāśvaiścārē kvāpi digvāsā grahavad vibhō 41 </i>	623
<i>nāhaṃ nindē na ca staumi svabhāvaviṣamaṃ janam </i> <i>ētēṣāṃ śrēya āśāsē utaikātmyaṃ mahātmani 42 </i>	624
<i>vikalpaṃ juhuyāccittau tāṃ manasyarthavibhramē </i> <i>manō vaikārikē hutvā tanmāyāyāṃ juhōtyanu 43 </i>	625
<i>ātmānubhūtau tāṃ māyāṃ juhuyāt satyadṛṇmuniḥ </i> <i>tatō nirīhō viramēt svānubhūtyā'tmani sthitaḥ 44 </i>	626
<i>svātmavṛttaṃ mayētthaṃ tē suguptamapi varṇitam </i> <i>vyapētaṃ lōkaśāstrābhyāṃ bhavān hi bhagavatparaḥ 45 </i>	627
<i>nārada uvāca</i> <i>dharmam pāramahaṃsyam vai munēḥ śrutvāsurēśvaraḥ </i> <i>pūjayitvā tataḥ prīta āmantrya prayayau gṛham 46 </i>	628

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē yudhiṣṭhiranāradasaṃvādē yatidharmē
trayōdaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē caturdaśō'dhyāyaḥ ॥

yudhiṣṭhira uvāca

gr̥hastha ētāṃ padavīm vidhinā yēna cāñjasā |
yāti dēvaṛṣē brūhi mādr̥śō gr̥hamūḍhadhīḥ || 1 ||

629

nārada uvāca

gr̥hēṣvavasthitō rājan kriyāḥ kurvan gr̥hōcitāḥ |
vāsudēvārpaṇaṃ sākṣādupāsita mahāmunīn || 2 ||

630

śṛṇvan bhagavatō'bhīkṣṇamavatārakathāmṛtam |
śraddadhānō yathākālamupaśāntajanāvr̥taḥ || 3 ||

631

satsaṅgācchanakaiḥ saṅgamātmajāyātmaajādiṣu |
vimucyēnmucyamānēṣu svayaṃ svapnavadutthitaḥ || 4 ||

632

yāvadarthamupāsīnō dēhē gēhē ca paṇḍitaḥ |
viraktō raktavat tatra nṛlōkē naratāṃ nyasēt || 5 ||

633

jñātayaḥ pitarau putrā bhrātaraḥ suhr̥dō'parē |
yad vadanti yadicchanti cānumōdēta nirmamaḥ || 6 ||

634

divyaṃ bhaumaṃ cāntarīkṣaṃ vittamacyutanirmitam |
tat sarvamupayuñjāna ētat kuryāt svatō budhaḥ || 7 ||

635

- yāvad bhriyēta jaṭharam tāvāt svatvaṃ hi dēhinām |
adhikaṃ yō'bhimanyēta sa stēnō daṇḍamarhati || 8 || 636
- mṛgōṣṭrakharamarkākhusarīsrpkhagamakṣikāḥ |
ātmanaḥ putravat paśyēttairēṣāmantaram kiyat || 9 || 637
- trivargaṃ nātikṛcchrēṇa bhajēta gṛhamēdhyapi |
yathādēśaṃ yathākālaṃ yāvad daivōpapāditam || 10 || 638
- āśvāghāntē'vasāyibhyaḥ kāmān saṃvibhajēdyathā |
apyēkāmātmanō dārāṃ nṛṇāṃ svatvagrahō yataḥ || 11 || 639
- jahyād yadarthē svaprāṇān hanyād vā pitaram gurum |
tasyāṃ svatvaṃ striyāṃ jahyād yastēna hyajitō jitaḥ || 12 || 640
- kṛmiviḍbhasmaniṣṭhāntaṃ kvēdaṃ tucchaṃ kalēvaram |
kva tadīyaratirbhāryā kvāyamātmā nabhaśchadiḥ || 13 || 641
- siddhairyajñāvaśiṣṭārthaiḥ kalpayēd vṛttimātmanaḥ |
śēṣē svatvaṃ tyajan prājñāḥ padaviṃ mahatāmiyāt || 14 || 642
- dēvānṛṣīn nṛbhūtāni pitṛnātmānamanvaham |
svavṛttyāgatavittēna yajēta puruṣaṃ pṛthak || 15 || 643
- yarhyātmanō'dhikārādyāḥ sarvāḥ syuryajñasampadaḥ |
vaitānikēna vidhinā agnihōtrādinā yajēt || 16 || 644
- na hyagnimukhatō'yaṃ vai bhagavān sarvayajñabhuk |
ijyēta haviṣā rājan yathā vipramukhē hutaiḥ || 17 || 645
- tasmād brāhmaṇadēvēṣu martyādiṣu yathārhataḥ |
taistaiḥ kāmairyajasvainam kṣētrajñam brāhmaṇānanu || 18 || 646

<i>kuryādāparapakṣīyaṃ māsi prauṣṭhapadē dvijaḥ </i>	
<i>śrāddhaṃ pitrōryathāvittaṃ tadbandhūnāṃ ca vittavān 19 </i>	647
<i>ayanē viṣuvē kuryād vyatīpātē dinakṣayē </i>	
<i>candrādityōparāgē ca dvādaśīśravaṇēṣu ca 20 </i>	648
<i>ṛtīyāyāṃ śuklapakṣē navamyāmatha kārtikē </i>	
<i>catasṛṣvapyasṭakāsu hēmantē śīśirē tathā 21 </i>	649
<i>māghē ca sitasaptamyāṃ maghārākāsamāgamē </i>	
<i>rākayā cānumatyā vā māsarkṣāṇi yutānyapi 22 </i>	650
<i>dvādaśyāmanurādhā syācchravaṇastisra uttarāḥ </i>	
<i>tisṛṣvēcādaśī vā'su janmarkṣaśrōṇayōgayuk 23 </i>	651
<i>ta ētē śrēyasah kālā nṛṇāṃ śrēyōvivardhanāḥ </i>	
<i>kuryāt sarvātmanaitēṣu śrēyō'mōghaṃ tadāyuṣaḥ 24 </i>	652
<i>ēṣu snānaṃ japō hōmō vrataṃ dēvadvijārcanam </i>	
<i>pitṛdēvaṇṛbhūtēbhyō yaddattaṃ taddhyanaśvaram 25 </i>	653
<i>saṃskārakālō jāyāyā apatyasyātmanastathā </i>	
<i>prētasamsthā mṛtāhaśca karmaṇyabhyudayē nṛpa 26 </i>	654
<i>atha dēśān pravakṣyāmi dharmādiśrēya āvahan </i>	
<i>sa vai puṇyatamō dēśaḥ satpātraṃ yatra labhyatē 27 </i>	655
<i>bimbaṃ bhagavatō yatra sarvamētaccarācaram </i>	
<i>yatra ha brāhmaṇakulaṃ tapōvidyādayānvitam 28 </i>	656
<i>yatra yatra harērarcā sa dēśaḥ śrēyasāṃ padam </i>	
<i>yatra gaṅgādayō nadyaḥ purāṇēṣu ca viśrutāḥ 29 </i>	657

<i>sarāṃsi puṣkarādīni kṣētrāṇyārḥāśritānyuta </i> <i>kurukṣētram gayaśiraḥ prayāgaḥ pulahāśramah 30 </i>	658
<i>naimiṣam phālgunam sētuḥ prabhāsō'tha kuśasthalī </i> <i>vārāṇasī madhupurī pampā bindusarastathā 31 </i>	659
<i>nārāyaṇāśramō nandā sītārāmāśramādayaḥ </i> <i>sarvē kulācalā rājan mahēndramalayādayaḥ 32 </i>	660
<i>ētē puṇyatamā dēśā harērarcaśritāśca yē </i> <i>ētān dēśān niṣēvēta śrēyaskāmō hyabhīkṣṇasāḥ </i> <i>dharmō hyatrēhitaḥ puṃsām sahasrādhiphalōdayaḥ 33 </i>	661
<i>pātram tvatra niruktaṃ vai kavibhiḥ pātravittamaiḥ </i> <i>harirēvaika urvīśa yanmayam vai carācaram 34 </i>	662
<i>dēvarṣyarhatsu vai satsu tatra brahmātmajādiṣu </i> <i>rājan yadagrapūjāyām mataḥ pātratayācyutaḥ 35 </i>	663
<i>jīvarāśibhirākīrṇa āṇḍakōśāṅghripō mahān </i> <i>tanmūlatvādacyutējyā sarvajīvātmatarpaṇam 36 </i>	664
<i>purāṇyanēna sṛṣṭāni nṛtiryagṛṣidēvatāḥ </i> <i>śētē jīvēna rūpēṇa purēṣu puruṣō hyasau 37 </i>	665
<i>tēṣvēṣu bhagavān rājamstāratamyēna vartatē </i> <i>tasmātpātram hi puruṣō yāvānātmā yathēyatē 38 </i>	666
<i>drṣṭvā tēṣām mithō nṛṇāmavajñānātmatām nṛpa </i> <i>trētādiṣu harērarca kriyāyai kavibhiḥ kṛtā 39 </i>	667

tatō'rcāyāṃ harim̐ kēcit saṃśraddhāya saparyayā |

upāsata upāstāpi nārthadā puruṣadviṣām || 40 ||

668

puruṣēṣvapi rājēndra supātraṃ brāhmaṇaṃ viduḥ |

tapasā vidyayā tuṣṭyā dhattē vēdaṃ harēstanum || 41 ||

669

nanvasya brāhmaṇā rājan kṛṣṇasya jagadātmanaḥ |

punantaḥ pādarajasā trilōkīm daivataṃ mahat || 42 ||

670

*|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē sadācāranirṇayō nāma caturdaśō'dhyāyaḥ ||*

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē pañcadaśō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

*karmaniṣṭhā dvijāḥ kēcit tapōniṣṭhā nṛpāparē |
svādhyāyē'nyē pravacanē yē kēcijjñānayōgayōḥ || 1 ||* 671

*jñānaniṣṭhāya dēyāni kavyānyānantyamicchatā |
daivē ca tadabhāvē syāditarēbhyō yathārhataḥ || 2 ||* 672

*dvau daivē pitṛkāryē trīnēkaikamubhayatra vā |
bhōjayēt susamṛddhō'pi śrāddhē kuryānna vistaram || 3 ||* 673

*dēśakālōcitaśraddhā dravyapātrārhaṇāni ca |
samyagbhavanti naitāni vistarāt svajanārpaṇāt || 4 ||* 674

*dēśē kālē ca samprāptē munyanṇaṃ haridaivatam |
śraddhayā vidhivatpātrē nyastaṃ kāmadhugakṣayam || 5 ||* 675

*dēvarṣipitṛbhūtēbhya ātmanē svajanāya ca |
annaṃ saṃvibhajan paśyētsarvaṃ tat puruṣātmakam || 6 ||* 676

*na dadyādāmiṣaṃ śrāddhē na cādyāddharmatattvavit |
munyannaiḥ syātparā prītiryathā na paśuhiṃsayā || 7 ||* 677

naitādrśaḥ parō dharmō nṛṇāṃ saddharmamicchatām |
nyāsō daṇḍasya bhūtēṣu manōvākkāyajasya yaḥ || 8 || 678

ēkē karmamayān yajñān jñāninō yajñavittamāḥ |
ātmasaṃyamanē'nīhā juhvati jñānadīpitē || 9 || 679

dravyayajñairyakṣyamāṇaṃ drṣṭvā bhūtāni bibhyati |
ēṣa mākaruṇō hanyādatajjñō hyasutrḥ dhruvam || 10 || 680

tasmād daivōpapaṇṇēna munyannēnāpi dharmavit |
santuṣṭō'harahaḥ kuryānnityanaimittikīḥ kriyāḥ || 11 || 681

vidharmaḥ paradharmaśca ābhāsa upamā chalaḥ |
adharmaśākhāḥ pañcēmā dharmajñō'dharmavat tyajēt || 12 || 682

dharmabādhō vidharmaḥ syātparadharmō'nyacōditaḥ |
upadharmastu pākhaṇḍō dambhō vā śabdabhicchalaḥ || 13 || 683

yastvicchayā kṛtaḥ pumbhirābhāsō hyāśramātpṛthak |
svabhāvavihitō dharmāḥ kasya nēṣṭaḥ praśāntayē || 14 || 684

dharmārthamapi nēhēta yātrārthaṃ vādhanō dhanam |
anīhānīhamānasya mahāhēriva vṛttidā || 15 || 685

santuṣṭasya nirīhasya svātmārāmasya yatsukham |
kutastatkāmalōbhēna dhāvatō'rthēhayā diśaḥ || 16 || 686

sadā santuṣṭamanasaḥ sarvāḥ sukhamayā diśaḥ |
śarkarākaṇṭakādibhyō yathōpānatpadaḥ śivam || 17 || 687

santuṣṭaḥ kēna vā rājanna vartētāpi vāriṇā |
aupasthyajaihvyaḥ kārpaṇyādgrhapālāyatē janaḥ || 18 || 688

asantuṣṭasya viprasya tējō vidyā tapō yaśaḥ sravantīndriyalaulyēna jñānaṃ caivāvakīryatē 19	689
kāmasyāntaṃ ca kṣuttrḍbhyāṃ krōdhasyaitatphalodayāt janō yāti na lōbhasya jītvā bhuktvā diśō bhuvah 20	690
paṇḍitā bahavō rājan bahuḥjñāḥ saṃśayacchidaḥ sadasaspatayō'pyēkē asantōṣātpatantyadhaḥ 21	691
asaṅkalpājjayēt kāmāṃ krōdhaṃ kāmavivarjanāt arthānarthēkṣayā lōbhaṃ bhayaṃ tattvāvamarsanāt 22	692
ānvīkṣikyā śōkamōhau dambhaṃ mahadupāsayā yōgāntarāyān maunēna hiṃsāṃ kāyādyanīhayā 23	693
kṛpayā bhūtajaṃ duḥkhaṃ daivaṃ jahyātsamādhinā ātmajaṃ yōgavīryēṇa nidrāṃ sattvaniṣēvayā 24	694
rajastamaśca sattvēna sattvaṃ cōpaśamēna ca ētatsarvaṃ gurau bhaktyā puruṣō hyaṅjasā jayēt 25	695
yasya sākṣād bhagavati jñānadīpapradē gurau martyāsaddhīḥ śrutaṃ tasya sarvaṃ kuñjaraśaucavat 26	696
ēṣa vai bhagavān sākṣāt pradhānapuruṣēśvaraḥ yōgēśvarairvimṛgyāṅghrirlōkō yaṃ manyatē naram 27	697
ṣaḍvargasamyamaikāntāḥ sarvā niyamacōdanāḥ tadantā yadi nō yōgānāvahēyuh śramāvahāḥ 28	698
yathā vārtādayō hyarthā yōgasyārthaṃ na bibhrati anarthāya bhavēyustē pūrtamiṣṭaṃ tathāsataḥ 29	699

yaścittavijayē yattaḥ syānniḥsaṅgō'parigrahaḥ ēkō viviktaśaraṇō bhikṣurbhikṣāmitāśanaḥ 30	700
dēśē śucau samē rājan samsthāpyāsanamātmanaḥ sthiraṃ samaṃ sukhaṃ tasminnāsītarjvaṅga ōmiti 31	701
prāṇāpānau sannirudhyāt pūrakumbhakarēcakaiḥ yāvanmanastyajēt kāmān svanāsāgranirīkṣaṇaḥ 32	702
yatō yatō niḥsarati manaḥ kāmahataṃ bhramat tatastata upāhṛtya hṛdi rundhyācchanairbudhaḥ 33	703
ēvamabhyasyataścittaṃ kālēnālpīyasā yatēḥ anīśaṃ tasya nirvāṇaṃ yātyanindhanavahnivat 34	704
kāmādibhiranāviddhaṃ praśāntākhilavṛtti yat cittaṃ brahmasukhasprṣṭaṃ naivōttiṣṭhēta karhicit 35	705
yaḥ pravrajya gṛhātpūrvam trivargāvapanātpunaḥ yadi sēvēta tān bhikṣuḥ sa vai vāntāśyapatrapaḥ 36	706
yaiḥ svadēhaḥ smṛtō nātmā martyō viṭkṛmibhasmasāt ta ēnamātmasātkṛtvā ślāghayanti hyasattamāḥ 37	707
gṛhasthasya kriyātyāgō vratatyāgō vaṭōrapi tapasvinō grāmasēvā bhikṣōrindriyalōlatā 38	708
āśramāpasadā hyētē khalvāśramaviḍambakāḥ dēvamāyāvīmūḍhāmstānupēkṣētānukampayā 39	709
ātmānaṃ cēdvijānīyātparaṃ jñānadhutāśayaḥ kimicchan kasya vā hētōrdēhaṃ puṣṇāti lampaṭaḥ 40	710

āhuḥ śarīraṃ rathamindriyāṇi

hayānabhīṣūn mana indriyēśam |

vartmāni mātṛā dhiṣaṇāṃ ca sūtaṃ

sattvaṃ brhadbandhuramīśasṛṣṭam || 41 ||

711

akṣaṃ daśaprāṇamadharmadharmau

cakrē'bhimānaṃ rathinaṃ ca jīvaṃ |

dhanurhi tasya praṇavaṃ paṭhanti

śaraṃ tu jīvaṃ paramēva lakṣyaṃ || 42 ||

712

rāgō dvēṣaśca lōbhaśca śōkamōhau bhayaṃ madaḥ |

mānō'vamānō'sūyā ca māyā hiṃsā ca matsaraḥ || 43 ||

713

rajaḥ pramādaḥ kṣunnidrā śatravastvēvamādayaḥ |

rajastamaḥprakṛtayaḥ sattvaparakṛtayaḥ kvacit || 44 ||

714

yāvannṛkāyarathamātmavaśōpakalpaṃ

dhattē gariṣṭhacaraṇārcanayā niśātaṃ,

jñānāsimacyutabalō dadhadastaśatruḥ

svārājyatuṣṭa upaśānta idaṃ vijahyāt || 45 ||

715

nōcētpramattamasadindriyavājisūtā

nītvōtpathaṃ viṣayadasyuṣu nikṣipanti,

tē dasyavaḥ sahayasūtamamuṃ tamō'ndhē

saṃsārakūpa urumṛtyubhayē kṣipanti || 46 ||

716

pravṛttaṃ ca nivṛttaṃ ca dvividhaṃ karma vaidikam |

āvartēta pravṛttēna nivṛttēnāśnutē'mṛtam || 47 ||

717

hiṃsraṃ dravyamayam kāmymagnihōtrādyasāntidam |
darśaśca pūrṇamāsaśca cāturmāsyam paśuḥ sutaḥ || 48 || 718

ētadiṣṭam pravṛttākhyam hutam prahutamēva ca |
pūrtaṃ surālayārāmakūpājīvyādilakṣaṇam || 49 || 719

dravyasūkṣmavipākaśca dhūmō rātrirapakṣayaḥ |
ayanam dakṣiṇam sōmō darśa oṣadhivīrudhaḥ || 50 || 720

annam rēta iti kṣmēśa pitryānam punarbhavaḥ |
ēkaikaśyēnānupūrvam bhūtvā bhūtvēha jāyatē || 51 || 721

niṣēkādiśmaśānāntaiḥ saṃskāraiḥ saṃskṛtō dvijaḥ |
indriyēṣu kriyāyajñān jñānadīpēṣu juhvati || 52 || 722

indriyāṇi manasyūrmau vāci vaikārikam manaḥ |
vācam varṇasamāmnāyē tamōṅkārē svarē n yasēt |
ōṅkāram bindau nādē taṃ taṃ tu prāṇē mahatyamum || 53 || 723

agniḥ sūryō divā prāhṇaḥ śuklō rākōttaram svarāt |
viśvaśca taijasaḥ prājñasturya ātmā samanvayāt || 54 || 724

dēvayānamidaṃ prāhurbhūtvā bhūtvānupūrvaśaḥ |
ātmayājyupaśāntātmā hyātmasthō na nivartatē || 55 || 725

ya ētē pitṛdēvānāmayanē vēdanirmitē |
śāstrēṇa cakṣuṣā vēda janasthō'pi na muhyati || 56 || 726

ādāvantē janānām sad bahirantaḥ parāvaram |
jñānam jñēyam vacō vācyam tamō jyōtistvayam svayam || 57 || 727

ābādhito'pi hyābhāsō yathā vastutayā smṛtaḥ durghaṭatvādaindriyakaṃ tadvadarthavikalpitam 58	728
kṣityādīnāmihārthānāṃ chāyā na katamāpi hi na saṅghātō vikārō'pi na pṛthaṅ nānvitō mṛṣā 59	729
dhātavo'vayavitvācca tanmātrāvayavairvinā na syurhyasatyavayavinyasannavayavō'ntataḥ 60	730
syātsādṛśyabhramastāvadvikalpē sati vastunaḥ jāgratsvāpau yathā svapnē tathā vidhiniṣēdhatā 61	731
bhāvādvaitaṃ kriyādvaitaṃ dravyādvaitaṃ tathā'tmanaḥ vartayan svānubhūtyēha trīn svapnān dhunutē muniḥ 62	732
kāryakāraṇavastvaikyamarśanaṃ paṭatantuvat avastutvādvikalpasya bhāvādvaitaṃ taducyatē 63	733
yadbrahmaṇi parē sākṣāt sarvakarmasamarpaṇam manōvāktanubhiḥ pārtha kriyādvaitaṃ taducyatē 64	734
ātmajāyāsutādīnāmanyēṣāṃ sarvadēhinām yatsvārthakāmayōraikyam dravyādvaitaṃ taducyatē 65	735
yadyasya vāniṣiddhaṃ syādyēna yatra yatō nṛpa sa tēnēhēta kāryāṇi narō nānyairanāpadi 66	736
ētairanyaiśca vēdōktairvartamānaḥ svakarmabhiḥ grhē'pyasya gatiṃ yāyādrājaṃstadbhaktibhān naraḥ 67	737
yathā hi yūyaṃ nṛpadēva dustyajā - dāpadgaṇāduttaratātmanaḥ prabhōḥ	

yatpādapaṅkēruhasēvayā bhavā -

nahārṣīnnirjitadiggajaḥ kratūn || 68 ||

738

aham purābhavam kaścidgandharva upabarhaṇaḥ |

nāmnātītē mahākalpē gandharvāṇām susammataḥ || 69 ||

739

rūpapēśalamādhuryasaugandhyapriyadarśanaḥ |

strīṇām priyatamō nityam mattastu purulampaṭaḥ || 70 ||

740

ēkadā dēvasatrē tu gandharvāpsarasām gaṇāḥ |

upahūtā viśvasṛgbhirharigāthōpagāyanē || 71 ||

741

aham ca gāyamstadvidvān strībhiḥ parivṛtō gataḥ |

jñātvā viśvasṛjastanmē hēlanaḥ śēpurōjasā |

yāhi tvam sūdratāmāśu naṣṭaśrīḥ kṛtahēlanaḥ || 72 ||

742

tāvaddāsyāmaham jajñē tatrāpi brahmavādinām |

śuśrūṣayānuṣaṅgēṇa prāptō'ham brahmaputratām || 73 ||

743

dharmastē gṛhamēdhīyō varṇitaḥ pāpanāśanaḥ |

gṛhasthō yēna padavīmañjasā nyāsināmiyāt || 74 ||

744

yūyam nṛlōkē bata bhūribhāgā

lōkam punānā munayō'bhiyanti |

yēṣām gṛhānāvasatīti sākṣā -

dgūḍham param brahma manuṣyaliṅgam || 75 ||

745

sa vā ayam brahma mahadvimṛgyam

kaivalyanirvāṇasukhānubhūtiḥ |

priyaḥ suhrdvaḥ khalu mātulēya

ātmārhaṇīyō vidhikṛdguruśca || 76 ||

746

na yasya sākṣādbhavapadmajādibhī

rūpaṃ dhiyā vastutayōpavarṇitam |

maunēna bhaktyōpaśamēna pūjitaḥ

prasīdatāmēṣa sa sātvatām patiḥ || 77 ||

747

śrīśuka uvāca

iti dēvarṣiṇā prōktaṃ niśamya bharatarṣabhaḥ |

pūjayāmāsa suprītaḥ kṛṣṇaṃ ca prēmavihvalaḥ || 78 ||

748

kṛṣṇapārthāvupāmantrya pūjitaḥ prayayau muniḥ |

śrutvā kṛṣṇaṃ paraṃ brahma pārthaḥ paramavismitaḥ || 79 ||

749

iti dākṣāyaṇīnāṃ tē prthagvaṃśā prakīrtitāḥ |

dēvāsuraṃ manuṣyādyā lōkā yatra carācarāḥ || 80 ||

750

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē vaiyāsikyāmaṣṭādaśasāhasryāṃ

pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ saptamaskandhē prahlādānucaritē

yudhiṣṭhīranāradasaṃvādē sadācāranirṇayō nāma pañcadaśō'dhyāyaḥ ||